

UTSTÄLLINGSUTLÅTANDE 2

Anna Rex
Tfn 08-508 275 96

2011-09-09

Detaljplan för
Nybohovsbacken, del av Liljeholmen 1:1 m.fl.
i stadsdelen Liljeholmen i Stockholm
Dp 2008-01165-54

UTSTÄLLNING 2

Detaljplaneförslaget har under tiden 18 maj - 15 juni 2011 varit utställt i Tekniska Nämndhuset. Planförslaget har även visats på stadens hemsida, www.stockholm.se/sbk. Förutom kända sakägare har berörda boende och andra intressenter, som under samrådet eller den första utställningen skriftligen framfört synpunkter, fått underrättelse om utställningen i brev. Övriga har informerats genom annons i Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter. Under utställningstiden inkom 65 yttranden, namnlistor och remissvar.

Innehållsförteckning

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande	2
Byggnadshöjder, utformning och utsikt från befintliga bostäder	2
Strandskydd samt påverkan på Ekbacken vid bollplanen/område C	3
Överensstämmelse med översiktsplanen, planprocessen och presentation	3
Luftkvalitet	4
Buller	4
Grundläggning och hållfasthet i berg	4
Parkering	5
Kollektivtrafik och bergbanan	5
Ledningar och u-områden	6
Störningar under byggtiden	6
Synpunkter inkomna under samråd, utställning1 och 2 som ej tillgodosetts	6
Synpunkter inkomna under utställningen	8

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Byggnadshöjder, utformning och utsikt från befintliga bostäder

Det råder delade meningar om det är bra eller inte att bygga hus längs Nybohovsbacken. En del menar att det förbättrar miljön och ger en ökad trygghet i området medan andra menar att förkastningsbranten med tydliga norrslutningar är ett av områdets starkaste karaktärsdrag och att bygga bort den innebär att ändra Nybohovsbackens profil dramatiskt.

Många anser, liksom i första utställningen, att den föreslagna bebyggelsen är för hög och att karaktären av borg på bergets krön förstörs. Flera hänvisar till Stadsmuseets beskrivning av bebyggelsens kulturhistoriska värde. Många refererar till att den befintliga muren på södra sidan av Nybohovsbacken bör gälla som högsta byggnadshöjd för tillkommande bebyggelse. Andra efterfrågar en mer generellt minskad exploateringsgrad genom t ex mindre/lägre byggnader eller större avstånd mellan byggnaderna. De föreslagna volymerna har olika takhöjd och kommer att skymma de befintliga husen och förstöra deras arkitektoniska uttryck. De höga husen längst uppe på backen bör inte nå högre än muren på Nybohovsbackens södra sida.

Ett flertal boende i området är oroliga över att den fria utsikten från befintliga bostäder kommer att begränsas och att detta leder till en värdeminskning av bostäderna. Flera boende i området har även påpekat att de är emot att den panoramavy som idag tillhör alla kommer byggas bort.

Några menar att de hus som tillkommit i Nybohovsbackens nedre del kommer att påverka intilliggande, befintliga punkthus och därmed bör byggas lägre. Det finns också enstaka yttranden som önskar högre hus än vad som föreslagits.

Några enstaka yttranden kommenterar det arkitektoniska uttrycket i de planerade byggnaderna, både positivt och negativt. Ett yttrande menar att Nybohovsbacken bör behålla sin bredd då den överensstämmer med bredden på portalen i huset på Nybohov som gatan passerar under.

Kontorets kommentar: Den föreslagna bebyggelsen bidrar till att utveckla innerstadens kvaliteter. Husens proportioner är väl avvägda för att skapa en balans mellan gata och byggnader längs Nybohovsbacken, samt att medge utblickar och kontakt med omkringliggande naturområden. I planbeskrivningen finns perspektivbilder samt sektioner som visar hur den planerade bebyggelsen kan komma att upplevas och hur den påverkar utsikten för boende i befintliga byggnader. Oundvikligen innebär den nya bebyggelsen en förändring och påverkar den befintliga bebyggelsen. Merparten av de befintliga bostäderna får en helt opåverkad utsikt. I valet av byggnadshöjd och våningsantal har en avvägning gjorts mellan påverkan på befintliga bostäder och den nya bebyggelsens proportioner både i relation till befintlig bebyggelse och utifrån upplevelsen från Nybohovsbacken.

Strandskydd samt påverkan på Ekbacken vid bollplanen/planerade förskolan

Den omfattande kritiken mot bebyggelsen i grönområdet (som delvis låg inom område som omfattas av återinfört strandskydd vid ny detaljplan) har genom det förändrade förslaget minskat väsentligt. Även om flera uttrycker att de är

nöjda med att bebyggelsen nu koncentreras till Nybohovsbackens kanter förekommer fortfarande några enstaka yttranden som framför att området runt fotbollsplanen inte bör bebyggas. Någon är orolig för att ny bebyggelse (förskolan) kommer medföra att ett 50-tal ekar behöver tas ner och att fridlysta arter kan komma att försvinna. I ett annat yttrande är man orolig för att spridningskorridoren mellan Vinterviken och Årstaskogen ska påverkas. I ett tredje yttrande vill man se att bollplanen görs om till parkmark genom trädplantering och att förskolan istället byggs längre österut i anslutning till SL:s teknik-anläggningar. Ett annat förslag till placering av förskolan som förekommer är nedanför parkområdet med angoring via Liljeholmsgränd.

Kontorets kommentar: Genom det omarbetade planförslaget (till utställning 2) har antalet ekar som behöver fällas minskat från ca 70 till ett fåtal. Uppvuxna ekar är viktiga som artbärare. Påverkan på spridningskorridoren blir mycket liten genom det omarbetade planförslaget. Planförslaget innebär totalt sett ett tillskott av träd genom ny planteringen längs Nybohovsbacken.

Den i detaljplanen utpekade platsen för förskola är vald genom en avvägning av olika motstående intressen. Förskolan ska vara tillgänglig från den nya bebyggelsen, vara tillräckligt stor, ha ett bra och fint läge samt medföra så liten påverkan som möjligt på intilliggande natur. Genom den valda placeringen kan så många ekar som möjligt sparas och det befintliga gångstråket genom parken kan i huvudsak bevaras opåverkat. Det är också det alternativ som innebär minst sprängning och utjämning av befintlig parkmark samtidigt som den innebär att anslutande natur rustas upp.

Överensstämmelse med översiktsplanen, planprocessen och presentation

Flera yttranden påpekar att planprocessen inte gått korrekt till och att ett nytt samråd borde ha hållits angående de hus som tillkommit i Nybohovsbackens nedre del efter första utställningen. Även Länsstyrelsen är tveksamma till om utökningen av planområdet genom de tillkommande husen i Nybohovsbackens nedre del kan genomföras utan nytt samrådsförfarande. Något yttrande menar också, liksom i förra utställningen, att processen borde inletts med ett program då de menar att förslaget strider mot översiktsplanen och då det inte ingick i programmet för Liljeholmen och Årstadal. Några menar också fortfarande att planen är svårbegriplig och efterfrågar bättre presentationsmaterial.

Kontorets kommentar: Planbeskrivningen innehåller en redovisning av stadsutvecklingsområdet Liljeholmen. Kontoret menar (liksom beskrivningen i utställningsutlåtandet för utställning 1) att den föreslagna bebyggelsen överensstämmer med programmets målsättning att ny bebyggelse ska ges tydlig stads-karaktär och bidra till variation och mångfald – i funktion, form, befolkning, verksamheter och service.

De två nya husen i Nybohovsbackens nedre del kan ses som en omdisponering av bebyggelsen som helhet, efter första utställningen. Bl a har samtliga sex bostadshus i naturområdet (tidigare omnämnd område C) strukits. Kontoret har förståelse för att omdisponeringen ger påverkan på intilliggande bebyggelse på ett annat sätt än vad som tidigare kunnat förutses i processen. Förändringen bedöms också vara väsentlig, varför en ny utställning hölls (utställning 2) i enlighet med PBL 5 kap 27§, 3:e stycket "Om förslaget ändras väsentligt efter utställningen, skall ny utställning ske. Lag (1989:1049)."

Luftkvalitet

Några har, även i den andra utställningen, yttrat sig och uttryckt oro för problem med luftkvaliteten på grund av ökad trafik och närheten till omkringliggande trafikleder.

Kontorets kommentar: Luftkvaliteten i och i närheten av Stockholms innerstad är, som nämns, ett problem på en del ställen. I sak har inte förhållandena ändrats sedan första utställningen, varför kontoret fortfarande anser att det inte bör uppkomma några problem med luftkvaliteten. Enligt stadens översiktliga kartering av luftkvaliteten förekommer heller inga problem vid Nybohovsbacken, förorsakade av befintliga trafikleder.

Buller

Några har, även i den andra utställningen, yttrat sig och uttryckt oro för buller. Bl a är man negativ till att de avstegsfall för buller som Stockholms stad använder sig av vid planering av bostäder i bullriga miljöer används.

Kontorets kommentar: Vid all planering av bostäder är det av stadens intresse att minska påverkan av buller i möjligaste mån. Den planerade bebyggelsen hade dock inte varit möjlig att genomföra utan att tillämpa avstegsfall för buller. Ställningstagandet att acceptera avstegsfall för buller har gjorts genom en avvägning mellan önskemålet om att minimera bullerpåverkan och att kunna bygga bostäder i attraktiva och kollektivtrafikhärlägen. Avvägningen överensstämmer med stadens övergripande bullerpolicy.

Grundläggning och hållfasthet i berg

SL menar att all bebyggelse och mark för park och gata bör omfattas av bestämmelser om högsta grundläggningsdjup och man är frågande till varför viss bebyggelse förses med undantag från största grundläggningsdjup (markerat med "b" i plankartan). Om bestämmelserna e1–e4 medger byggnadsvolymer som når ner till mark bör även de förses med djupbyggnadsbegränsning. Formuleringen för djupbyggnadsbegränsningen bör justeras till "Lägstá nivå i meter över nollplanet för schaktning, sprängning, pålning, borring eller andra ingrepp".

Kontorets kommentar: I gällande detaljplan (som togs fram i samband med utbyggnad av tunnelbana och bergbana) finns inga begränsningar av högsta grundläggningsdjup. Nu när ny bebyggelse planerats har ett antal problem-punkter identifierats i samråd med SL och Citycon (som förfogar över det underjordiska garaget i planområdets östra del). Med utgångspunkt från de identifierade problempunkterna har kontoret utrett bergets förutsättningar att klara påfrestningar från den nya bebyggelsen. Kontoret förutsätter att övriga markarbeten inom områden för gata och park inte medför liknande problem, men även för sådana eventuella sprängnings- och schaktningsarbeten måste bergets hållfasthetsegenskaper utredas innan arbetena utförs. Genomförda utredningar visar möjliga grundläggningsmetoder för att klara hållfastheten. Plankartan har justerats i samråd med SL för att säkerställa att underliggande tunnlar och bergrum inte skadas.

Staden fortsätter samarbetet med fortlöpande diskussioner med SL, Citycon och exploatörer angående frågan om problempunkter, schaktdjup, sprängning

och konstruktionslösningar. Ett avtal kommer att tecknas mellan Stockholms stad och SL för att reglera gemensamma frågor relaterade till detaljplanens genomförande.

Formuleringen för djupbyggnadsbegränsningen justeras till "Lägsta nivå i meter över nollplanet för schaktning, sprängning, pålning, borrhning eller andra ingrepp".

För bestämmelserna e1–e4 är avsikten att balkonger och burspråk ska fästas in som konsoler i byggnaderna. Möjligheten att bygga mot marken har tillåtits i syfte att undvika prångiga, skräpsamlade och svårskötta utrymmen. Motbyggnaderna ska alltså inte göras bärande och behöver därför inte grundläggningsbestämmelser. Bestämmelsen kompletteras med text om att byggnadsdelen inte får ha bärande konstruktion i mark.

Symbolen "liten ring i ring" som SL nämner är enbart en markering för att visa var linjen som hör till respektive användnings- eller egenskapsbestämmelse slutar. Det är alltså ingen egen symbol i sig, men ändras till en fylld liten cirkel för att förtydliga läsningen. Sektion A–A i plankartan kompletteras med redovisning av lägsta grundläggningsdjup enligt SL:s förslag. För att inte försvåra tolkningen av den andra sektionen, som visar plangränser i höjdded, bör ytterligare information inte tillföras.

Parkering

Några har, även i den andra utställningen, uttryckt oro för att det planeras för lite parkeringsplatser för de boende och att parkeringsplatser försvinner längs Nybohovsbacken.

Kontorets kommentar: Kontorets uppfattning är (liksom uttrycks i utställningsutlåtandet för utställning 1) att antalet parkeringsplatser bör anpassas till förväntat bilinnehav och att parkeringsplatser inte ska subventioneras. Att minska antalet parkeringsplatser längs Nybohovsbacken är en konsekvens av att trädplantering behövs längs gatans norra sida för att skapa en trivsamt gatumiljö.

Kollektivtrafik och bergbanan

Några som yttrat sig menar att den befintliga bergbanan redan idag har kapacitetsbrist som kan förvärras med tillkommande bebyggelse. Det förekommer förslag om att både bygga ut kapaciteten i befintlig bana, alternativt att komplettera eller ersätta den med busstrafik.

Kontorets kommentar: De tillkommande bostäderna påverkar endast marginellt belastningen på bergbanan. Om det i framtiden krävs förstärkning av kollektivtrafiken hindras inte möjligheten att inrätta en busslinje längs Nybohovsbacken upp mot Nybohov av den planerade bebyggelsen.

Ledningar och u-områden

Skanova och Fortum har ledningar i området och har inkommit med yttranden. Skanova önskar skydd för sina ledningar och att de ligger kvar. Båda bolagen menar att eventuella behov av omläggningar av ledningarna ska bekostas av byggherren.

Kontorets kommentar: Genom den ledningssamordning som kontoret arbetat med under planprocessens gång ska rättigheter finnas för både befintliga och nya ledningar genom att mark för ledningar redovisas som allmän plats, alternativt som u-område på kvartersmark. Avtal med ledningsägarna kommer att tecknas innan detaljplanen antas.

Störningar under byggtiden

I några yttranden konstateras att det kommer att bli störningar under byggtiden och att tidigare skador vid sprängarbeten etc inte reglerats korrekt. Någon frågar hur man ska klara att etablera en arbetsplats utan att annektera befintliga parkeringsplatser.

Kontorets kommentar: Utöver kvartersmark för bostäder och förskola kan allmän plats komma att upplåtas under byggtiden. Det är inte stadens avsikt att privata parkeringsplatser ska ianspråkta under byggtiden.

Synpunkter inkomna under samråd, utställning 1 och utställning 2 som ej tillgodosetts

Länsstyrelsen anser att de den östra delen av planområdet med två punkthus bör undantas antagandebeslutet för att undvika att planen upphävs på formella grunder.

Stockholms stadsmuseum anser att de översta stadsvillorna i Nybohovsbacken bör utgå. Stadsmuseet är även tveksam till berghusens höjd och vill att det gamla tvätteriet ska bevaras.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet anser att den föreslagna bebyggelsen saknar plan- eller gestaltningsmässiga beröringspunkter med bebyggelsen på Nybohov. Rådet anser att det skulle gå att bebygga södra sidan av Nybohovsbacken under förutsättning att bebyggelsens höjd sänks.

Trafikkontoret anser att den föreslagna p-normen om 1,0 parkeringsplatser ska rymmas inom tomtmark.

SL anser att planen bör innehålla bestämmelser om möjligheten att bygga bostäder i förhållande till vibrationer från tunnelbanan. Bestämmelsen om begränsning av stomljud skall även omfatta lokaler mm som kan komma att störas av stomljud från tunnelbanan eller hissbanan.

Naturskyddsföreningen är emot att förskola kvarstår i naturområdet.

BRF Nybohovet 100, BRF Nybohov 1 och PRO tillsammans med ett antal privatpersoner har kvarstående synpunkter som inte tillgodosetts. Synpunkterna berör bl a att området bebyggs, att det är för högt exploaterat, att husen är för höga, att det bör finnas fler parkeringsplatser längs Nybohovsbacken.

Personerna är:

Agnetha Falck Rodriguez	Anita Mårtensson
André Warren	Ann Lindgren Johansson
Angelica Kristenson Aurelius	Anna Lahger

Anna Schastnaya	Jonatan Kruse
Annette Fahlsten	Julius Azoth
Anton Persson	Karin Engdahl
Agnes Sävenstedt	Katarina Beck Friis
Björn Ahlqvist	Katrin Kasström
Björn Johansson	Kerstin Rönnberg
Birger Ek	Kjell Johansson
Bo Florén	Lars-Anders Rolfhamre
Bo Laurin	Lars Helgö
Britt Hansén	Lars Lidén
Camilla Öberg	Lars Lindén
Carina Carlsson	Lars MalmströmLars Sundelind
Carl Hamacher	Leif Karlsson
Cecilia Hanzon	Lennart Westman
Christina Sjöö Ekstrand	Lina Walfridsson
Christofer Lewald	Linda Andersson Hammarbäck
David Aurelius	Lisa S Jonäng
Elias Stark	Magnus Blomdahl
Else Jermo	Magnus Timan
Elly Thunberg	Maja Gross
Emil Lahtinen Thuvander	Malena Särne
Erika Rundberg	Margot Wiese
Georg Schillén	Marja Dickman
Gunnar Andersson	Maria Dal
Göran Sundelind	Maria Kruse
Göta Sundelind	Maria Luostrarinen
Hamid Salehian	Maria Mezughi
Henrik Cederberg	Maria Perers
Henrik Holmer	Marianne Wieselberg
Henrik Sävenstedt	Marie Florål Qvarfordt
Håkan Olsson	Martin Håkansson
Ian MacKey	Mattias Öberg
Ingegerd Pihlgård	Michael Granzell
Ingela Henström	Michael Palmgren
Inger Widén Cederberg	Nevert Schmidt
Ingrid Larsson	Niclas Gross Martinsson
Irène Warren	Patrik Andersson Hammarbäck
Jan Erik Wieselberg	Petter Sävström
Jenny Ryderstedt	Pierre Skoogh
Jens Driessen	Päivikki Jokirinne
Jeremy Bush	Riina Yessica Soikkeli
John Tapper	Rolf Janzén

Rudolf Thelander	Viola Andersson
Runa Nyström	Vlad Boudarev
San Malmström	Yamile Limache
Sara Widén	Yvonne Andersson
Sofia Tapper	Åke Andersson
Sonja Schmidt	3 namnunderskrifter genom Attila Szelényi
Sophie Fyrk	248 namnunderskrifter genom Jens Driessen
Tor Dal	28 namnunderskrifter genom Annette Fahlsten
Ulla Andersson	229 namnunderskrifter genom Marianne Sundberg
Ulla Nyström	111 resp 5 namnunderskrifter genom Nina Hjerpe
Ulrika Johansson	9 skrivelser med lika innehåll med 613 namn

Synpunkter inkomna under utställning 2

Länsstyrelsen konstaterar att planförslaget efter utställningen har reviderats, bl a eftersom en del av bebyggelsen skulle etableras inom ett område som skulle komma att omfattas av strandskydd till följd av bestämmelserna i lag (1998:811) om införande miljöbalken. Det reviderade förslaget har anpassats så att endast en mindre del av förskoletomten kommer att förläggas inom område som omfattas av strandskydd, medan samtliga byggnader har förlagts utanför strandskyddsområdet. Länsstyrelsen prövar frågan om strandskyddet kan upphävas i ett särskilt beslut när inkomna synpunkter efter den andra utställningen har sammanställts i ett utställningsutlåtande. Länsstyrelsen önskar ta del av utställningsutlåtandet för att kunna ta hänsyn till de synpunkter som framförts avseende strandskyddsupphävandet. Sammanställningen kan vara preliminär. I den mån inkomna synpunkter sammanfattas i utlåtandet önskar Länsstyrelsen ta del av yttrandena i kopia.

Inför den andra utställningen har bebyggelsen i viss mån utökats på den södra sidan av Nybohovsbacken så att bebyggelsen nu sträcker sig fram till fastigheten Cisternen 2. De flerbostadshus som möjliggörs i detta område fanns inte med i samrådet. Att dessa delar inte redovisades i plansamrådet framstår som en brist, med tanke på flerbostadshusens omgivningspåverkan. För att undvika att planen upphävs på formella grunder vid ett eventuellt överklagande bör flerbostadshusen i denna del tas bort inför antagandet. Även i andra delar har planområdet utökats efter utställningen, till synes för att utsläcka outnyttjade byggrätter i nu gällande planer. Att så görs, i syfte att bekräfta pågående markanvändning, torde inte medföra att planen behöver upphävas på formella grunder.

Länsstyrelsen delar de synpunkter som framförts från SL i fråga om bestämmelsen "b", då denna synes strida mot djupbyggnadsbegränsningen i övrigt. Bestämmelsen bör tas bort eller revideras. Alternativt bör den närmare innebörden av bestämmelsen och dess konsekvenser redovisas.

AB Storstockholms Lokaltrafik (SL) framför önskemålet att förklaringstexten i plankartan vid symbolen för djupbyggnadsbegränsning ändras till "Lägst nivå i meter över nollplanet för schaktning, sprängning, pålning, borrhning eller andra ingrepp.". Alla hus inom trafikområdet ska förses med djupbyggnadsbegränsning på plankartan eller redovisningen på annat sätt göras förstaelig.

Nuvarande redovisning är oklar och kan missförstås. Inom trafikområdet ska alla användningsområden (även park, gata, mm) föras med djupbyggnadsbegränsningar. SL förstår inte varför vissa djupbyggnadsbegränsningar föras med undantaget "b"? Det är framför allt vid grundläggningsarbeten som en djupbyggnadsbegränsning har betydelse.

På plankartan förekommer på flera ställen symbolen "liten ring i ring", till vilken egenskaper knyts. Förklaring till symbolen saknas under planbestämmelserna.

SL undrar vad avses med bestämmelserna el-e4. Är det endast fråga om byggnadsvolymer som INTE når ner till mark? I annat fall måste dessa byggrätter också föras med djupbyggnadsbegränsning.

Skyddszonerna för tunnelbanan och bergbanan ska redovisas i sektionerna i plankartans nederkant.

SL anser att planen måste omarbetas med de redovisade synpunkterna innan planen godkänns. Ett genomförandeavtal ska dessutom vara tecknat mellan Stockholms stad och SL innan planen förs fram för antagande.

TeliaSonera Skanova Access AB välkomnar en ledningssamordning för att säkerställa behovet av u-områden då Skanova har betydande anläggningar inom planområdet. Skanova vidhåller behovet av u-områden för att skydda anläggningarna samt att Skanova önskar att så långt som möjligt behålla den befintliga teleanläggningen i sitt nuvarande läge för att undvika sådana olägenheter och kostnader som uppkommer vid flytt. Skanova förutsätter att kostnader som uppstår vid en eventuell flytt bekostas av den som initierar flytten.

Fortum Distribution påpekar att åtgärder i Fortum Distribution AB:s befintliga anläggningar utförs efter beställning till Fortum Distribution AB samt bekostas av byggherren. Om förslaget genomförs medför detta att befintliga elledningar måste flyttas. I övrigt har Fortum Distribution ingen erinran vad gäller distributionsanläggningar för el.

Fortum Värme skriver att det finns fjärrvärmeledningar i området som måste flyttas, sådan flytt bekostas av staden. Fortum värme deltar i samordningen. I övrigt ingen erinran.

PRO Nybohov/Liljeholmen protesterar mot planeringen av byggnation i Nybohovsbacken. Enligt PRO är det många pensionärer som bor i Nybohov. Många äldre nyttjar rekreationsmöjligheterna som erbjuds i de obebyggda, trädbevuxna delarna runt sjön Trekanten. Det är guld värt för pensionärer som inte har råd att åka på semester. Dessutom har det byggts alldeles för mycket redan vid Liljeholmen så PRO har fått nog. Och att vinna på några ynkliga lägenheter och förstöra för boende i området är en stor katastrof. Det är någonting som även skönhetsrådet skulle tänka på. PRO tycker att ingenting är genomtänkt i den här planeringen. Allmänheten matas varje dag med information om hur viktig vår miljö är. PRO tycker att det är så mycket bilar på en liten yta och undrar var de ska ta vägen? PRO uppmanar att för en gångs skull att tänka efter före.

Bostadsrättsföreningen Nybohovet 100 (genom Herje Larsson och Martin Lejontand) kan nu konstatera att i den nya planbeskrivningen har antalet parkeringsplatser minskats mot idag vad gäller den nedre delen av Nybohovs-

backen. Idag kan man notera att Nybohovsbacken är full av parkerade bilar både dag och natt. På dagtid parkerar de som arbetar i eller besöker området och på natten parkerar de som bor här. Ett nytt garage med 900 platser byggdes i samband med att Liljeholmstorgets galleria tillkom. Ytterst få bilar är idag parkerade i garaget, förmodligen beroende på för höga parkeringsavgifter. De som skulle kunna parkera i det nya parkeringsgaraget (arbetande i området och besökare till gallerian) väljer alltså i stället att parkera längs Nybohovsbacken. Om vi kan tyda förslaget rätt så ska det byggas en garageplats till varje ny lägenhet skriver föreningen. Detta innebär i praktiken att antalet parkerade bilar runt Nybohovsbacken ytterligare kommer att öka, då ett antal bostadsrättsshavare/hyresgäster inte kommer att hyra någon garageplats utan kommer att parkera på gatan. Dessutom kommer parkerade bilar att öka även på grund av besökare till de nya lägenheterna. Då tillgången på garage- och parkeringsplatser i området är liten i förhållande till antalet boende (gäller framförallt den övre delen av Nybohovsbacken) så bör man inte minska antalet parkeringsplatser längs Nybohovsbackens nedre del utan i stället ta till vara möjligheten att bevara den nuvarande bredden på gatan för att kunna ordna med snedställda parkeringsplatser på båda sidor av Nybohovsbacken. Detta skulle i stället innebära fler parkeringsplatser vilket skulle vara väldigt bra för vårt område skriver föreningen. En komplettering av bebyggelse inom ett område bör ju leda till att området utvecklas och inte försämras för de som redan bor där. Bilen är idag en realitet och inte något som en planerare kan trola bort med enkla medel. I övrigt har föreningen inga synpunkter på att nya lägenheter och en ny förskola byggs, dock tror föreningen att detta kan leda till ett tryggare område.

Bostadsrättsföreningen Nybohov 1 (genom Micael Granzell och Karin Engdahl) är av uppfattningen att en allt för hård exploatering av Nybohovsbacken inte gynnar området. Nybohovs bebyggelse är ur ett arkitektoniskt perspektiv tänkt att kunna ses på håll ifrån staden och ge intryck av vara en skyddande mur. Det är en byggnad som fått stor uppmärksamhet och har stort arkitektoniskt värde. Att bygga för denna vidsträckt huskropp är oansvarigt. I stadsbyggnadskontorets ställningstagande nämns att ett "antal personer anser att den föreslagna bebyggelsen är för hög och att karaktären av borg på bergets krön förstörs". På något sätt har det i Stadsbyggnadskontorets ställningstagande negligerats att detta även är Stockholms Stadsmuseum och Skönhetsrådets åsikt. Detta är två viktiga av remissinstanser. Deras utlåtanden finns i samrådsredogörelsen.

Våra medlemmar och hyresgäster är förtvivlade över hur uttalanden från Stockholms Stadsmuseum och Skönhetsrådet negligerats. Våra medlemmar är medvetna och angelägna om Nybohovs kulturhistoriska värde. Medlemmarna av brf Nybohov 1 välkomnar att området kompletteras med nya hus och att området vid gallerian används på ett konstruktivt sätt. Nybohovsbacken mår bra av bebyggelse. Och det är naturligtvis fullt möjligt att bebygga Nybohovsbacken på ett känsligt sätt som anpassas till både den branta terrängen, den viktiga arkitekturen och den befintliga bebyggelsen. Vi ser tillsammans fram emot att se ett nytt förslag som tar bättre hänsyn till arkitekturen, området, Stadsmuseets, Skönhetsrådets och våra medlemmars åsikter.

Sophie Fyrk (Nybohovsbacken 29) har precis fått kännedom om förslag för nybebyggelse på Nybohovsbacken och skulle med detta mejl vilja rikta kritik och oro över det som planeras. Fyrk skulle vilja börja med att uttrycka sin förvåning eftersom hon så sent som i vintras läste att nybyggnadsförslaget var stoppat. Till sin förvåning ser Fyrk nu att ett liknande förslag med endast smärre förändringar tagits fram. Som relativt nyinflyttad Nybohovsbo tycker

Fyrk att det är oerhört tråkigt att man väljer att bygga så pass många hus på denna lilla yta. Områdets karaktär kommer att förändras totalt och grönområdet beskäras. Det som idag kännetecknar Nybohov, stillheten, grönskan och känslan av att vara nära naturen men ändå en tunnelbanestation från Södermalm, kommer att försvinna om detta byggnadsförslag går igenom. Naturligtvis har jag förståelse för att det behövs både bostäder och förskolor, men det bör planeras i större harmoni med omgivningarna än vad detta förslag gör anser Fyrk. Exempelvis kan man bygga färre antal hus med lägre höjd. Det är trots allt en väldigt begränsad yta det handlar om och med så pass många och höga hus förändras landskapet radikalt. *(Synpunkter inkomna 2011-06-01)*

(Synpunkt inkommen 2011-06-15)

Med anledning av det nya förslaget på bebyggelse på Nybohovsbacken skulle jag vilja att det kallas till ett nytt plansamråd skriver Fyrk. Detta med tanke på att den nya omarbetade detaljplanen nu angår nya grupper av boende i Nybohov.

Ian MacKey (Nybohovsbacken 29) skriver att den 22 juni 2010 ingavs av mig som boende i området Nybohov ett yttrande som i allt väsentligt markerade den totala bristen på tekniskt kvalificerad utredning av buller och avgaser inom området. Även i den nu omarbetade planen, som "trycker ihop" (hög-)bebyggelsen till nedre delen av Nybohovsbacken, avfärdas som med en handviftning miljöeffekterna av förtätningen trots redan nu ökande buller och avgaser. För de nybyggda bostäderna har man tagit hänsyn efter s.k. avstegsfall B och bara avser vidta avsevärt mindre, immissionsbekämpande åtgärder än dem som generella riktvärden kräver men nu är det också så i detta land att man enligt gällande regler måste säkerställa den redan befintliga bebyggelsens miljöskydd mot buller, avgaser mm. Dessa behov avfärdades och eftersattes gravt redan vid det fyraåriga centrumbygget, bl. a genom den "vansinniga" placeringen av varuintag i nederdelen av backen vilket orsakar mycket besvärande buller och avgaser från varu-/kylbilar, som - vardag som söndag - från kl. 05.00 ofta trängs utanför fastigheterna Dammen 1 och Cisternen 3 och där står med aggregat och motorer gående och dessutom blockerar övrig trafik, som därigenom spär på den dåliga luft- och bullermiljön. Inga mätningar synes gjorda gentemot nyss nämnda tre fastighetskroppar, trots att man vet att ljud och avgaser stiger och vid förtätning inte kan evakueras på lika lätt. Dessutom är ju Nybohovsbacken en "återvändsgata".

Under återopande av som jag framfört i bilaga ett ovan och vad nu är sagt upp-repar jag mitt krav om en ny, grundlig miljökonsekvensutredning som beaktar såväl effekterna under byggtidens femår, placeringen av varuintaget, den ökande trafiken av + 200 "här bosatta" bilar men framför allt löser de ökande immissionerna för redan befintlig högbebyggelse, som också har rätt till intrångsskydd enligt gällande lagstiftning och riktvärden. Ett förslag är att omgående flytta varuintaget och garageutfarten i backens nederdel till "berghålet" vid Södertäljevägen, vilket skulle även minska trafiktätheten i backen....och utsläppen!! Andra personer har anfört många andra skäl mot den föreslagna förtätningen och jag delar även dessa. Det är inte bara "avsteg" som gäller utan även rätt tillämpning av våra lagar.

Marianne och Jan Erik Wieselberg (Nybohovsbacken 65) har tagit del av byggplanerna för Nybohovsbacken och är förskräckta. Fjorton hus på det lilla området låter för oss fullständigt orimligt, så även höjden på de föreslagna husen. Vi bor själva inne i området och har inga intressen att tillvarata vad

gäller utsikten från vårt fönster skriver Wieselbergs, men har full förståelse för deras grannar som får sitt boende totalt förändrat på ett onödigt brutalt sätt. Wieselbergs vill också understryka att utsikten mot deras område från andra platser i stan också är viktig. Stan ska inte förfulas, med Waterfront Building som ett skräckexempel och med Slussen i riskzonen. Waterfront såg ju snyggt och genomsiktligt ut på papperet. Men resultatet i praktiken blev groteskt. Och läser man inte byggplanerna för Nybohov ordentligt så kan man tro att det blir ett glesbebyggt och luftigt område, vilket i realiteten är en omöjlighet. Bygger man för mycket och för tätt och tar bort för mycket av naturen, så bygger man ju dessutom fram stadens råttor. Wieselbergs motsätter sig inte byggande i sig men förespråkar färre och lägre hus i Nybohov. Det går självklart att bygga hänsynsfullt och estetiskt och med tanke på staden som en harmonisk helhet.

Elly Thunberg (Nybohovsbacken 85) lämnade 2009-07 09 synpunkter och invändningar mot Bygghuset förslag till nybyggnation i Nybohov. Det nya planförslaget ger anledning till ytterligare synpunkter:

1. Redan i dagsläget har bergbanan från Liljeholmstorget upp till Nybohov helt otillräcklig kapacitet (17 personer per tur). Ytterligare flera tusen boende skulle självklart förstora problemet. Har ni begrundat detta undrar Thunberg, som föreslår att bergbanan läggs ner och ersätts av en skytteltrafikbuss från torget ända upp till Nybohovsbackens slut, dagtid 0600-2200.

2. Min fina gamla gångväg ner till torget verkar ersättas av en ny gångväg med en annan, längre sträckning skriver Thunberg. Den innehåller flera trappor med många trappsteg. Hur ska äldre och handikappade kunna klara trapporna? Hur med snö och ishalka på vintern? Blir vi hänvisade till den stora bilvägens smala trottoar undrar Thunberg.

Ulla och Åke Andersson (Nybohovsgränd 4) har sett det nya förslaget, som verkar helt tokigt att bygga på kanter i backe. Vad Anderssons förstår kommer allt grönt att försvinna. Åter igen fick vi inte ett ord om vad som skulle komma med biltrafiken. Åk ut och titta på hur det ser ut i backen Nybohov skriver Anderssons. Vi boende i Nybohov behöver träden luften, inte en massa hus som skymmer vår utsikt. Att Nybohov skulle bli mer attraktivt tror Anderssons inte på eftersom ytorna är så små att röra sig på. Anderssons vill ej få eller ha någon bebyggelse i deras Nybohov.

Christofer Lewald (Nybohovsgränd 4) anser det vara fel att skymma Nybohov från Staden. Nybohov är tänkt att kunna ses som en borg från håll och har dessutom en av Stockholms finaste utsikter. Det är bra att komplettera bebyggelsen i Liljeholmen och på Nybohov men det är viktigt hålla bebyggelsen på berget ostört. Bygg gärna mer längre ned i backen då detta gynnar området utan att förändra det landskapsarkitektoniska uttrycket för Nybohov. Ta bort de översta husen vid Nybohovsgränd och bygg mer intill gallerian i Nybohovsbacken.

Ingegerd Pihlsgård (Nybohovsgränd 4) är ifrågasättande även till detta omarbetade förslag. Pihlsgård anser att det fortfarande gör alltför stora inskränkningar i grönområdena och att planerad bebyggelse kring Nybohovsbacken är alltför kompakt och framför allt alltför hög och då i synnerhet högst upp i backen. Genomfört förslag skulle i mycket stor utsträckning ha en menlig och negativ inverkan på boendekvaliteten för oss som bor här menar Pihlsgård. Ur estetisk och kulturhistorisk synpunkt är det inte heller acceptabelt, då områdets speciella karaktär skulle gå förlorad. Denna har ett allmänintresse och bör

bevaras. Särskilt har Pihlsgård synpunkter på förslaget med de höga husen högst upp i backen. Dessa bör helt utgå. Görs inte detta måste takhöjden på dessa sänkas. Här längst upp i backen blir avståndet mellan tänkt takhöjd och den på befintlig bebyggelse lägre än för de delar som ligger längre ner i backen. Förlorad utsikt och inbyggnad är inte acceptabel då de väsentligaste delarna i boendekvaliteten för oss här skulle gå förlorad. Mot ovanstående bakgrund anholder Pihlsgård om ytterligare bearbetning av lagt förslag. I ett sådant måste även beaktas konsekvenserna för oss som bor här anser Pihlsgård. Rättvisande bilder skulle i ett sådant även behöva tas fram som visar konsekvensen av ny bebyggelse sett från Nybohovsgränd.

Lars Lindén (Nybohovsgränd 6) skriver att det presenterade planförslaget vid ett genomförande innebär att den arkitektoniska karaktären på området förstörs samt att miljön för oss som bor i området försämras på ett helt oacceptabelt sätt. Att bygga ett stort antal höga hus här på höjden framför befintlig bebyggelse innebär att utsikten mot de centrala delarna av staden spolieras och att den natur som finns ner mot sjön Trekanten och som uppskattas och nyttjas av många helt förändras. Utbyggnaden är allt för omfattande och de planerade husen ligger både allt för nära befintliga byggnader och är alldeles för höga för att kunna accepteras av oss som nu bor i området anser Lindén.

Ett stort problem redan idag är tillgängligheten. Gatuparkering finns på de två gatorna i området, men beläggs huvudsakligen av besökande och personal i gallerian som gör stora ansträngningar för att hitta p-plats utanför det avgiftsbelagda parkeringsgaraget. Vi som bor här idag har stora svårigheter att kunna ta emot besök av äldre och andra med rörelseproblem och av familjer/personer med små barn skriver Lindén. För dessa innebär parkeringsgaraget med infart nere vid Liljeholmstorget ingen godtagbar lösning och att hitta en parkeringsplats i Nybohovsbacken eller på Nybohovsgränd är sällan möjligt. Den befintliga hissbanan täcker inte ens det nuvarande behovet av persontransporter till och från Liljeholmstorget sedan kapaciteten begränsats till 17 personer per resa. I rusningstid uppstår ständigt köer med åtföljande stress och irritation när väntande inte kommer med i hissen. Med den utbyggnad som föreslås kommer området att få ännu sämre tillgänglighet för personer som inte själva orkar gå upp och ner för de trappor och branta backar som är alternativet till hissbanan.

Ingrid Larsson (Nybohovsgränd 8) har tagit del av planbeskrivningen daterad 2011-05-10 och blev inte gladare den här gången heller, av det som planeras utanför sitt fönster. Det byggs ohyggligt i Stockholm. Larsson ser kranarna som reser sig fler och fler i staden. Stadsbyggnadskontoret har också kommenterat hur man tänkt "hänsynstagandet" av den befintliga bebyggelsen skriver Larsson. Vetskap om att det klassats som historiskt och ska ses som ett komplement till den storskaliga strukturen i Nybohov. Larsson undrar hur stadsbyggnadskontoret tänker. Alla dessa hus utmed backen och på bergsslutningen som tidigare klassats som ej byggbara. Nybohovsbacken är ut trafiksynpunkt för bred, man talar för motsatsen när bilar, privat och transport ska upp och ner. Husen är 6,5 till 8,5 våningar höga! Vilka titthål får vi som bor här, och värdet av vårt boende faller skriver Larsson. Larsson kan inte godkänna detaljplanen för Nybohovsbacken.

André Warren (Nybohovsgränd 8) Denna iver att förstöra Nybohov är obegriplig för André. Nybohovsbacken är enda vägen upp till Nybohov, bussar, lastbilar, sopbilar flyttbilar samt vanliga bilar åker upp och ner där och det skulle byggas på båda sidor av backen, 6-våningshus ända upp. Skogen där offras, alla träd står i vägen för byggmästarna som vill sälja fort, bostadsrätter

på ”attraktiva Nybohov”. Hur blir det när ”le fait accompli” är genomfört undrar André? Och var parkerar de talrika nya lägenhetsägarna? André ställde frågan till en dam som presenterade ett första försök att bygga – ”dom skulle parkera här och där, mellan buskarna” blev svaret. Detta sa hon enligt André, och det är inte seriöst enligt honom. De som skulle köpa de nya bostäderna skulle protestera nästan med det samma: Väg, hus och tratt i en idiotisk och oestetisk röra på en liten plats. André är inte emot att det byggs nytt i Stockholm men det ska vara motiverat – som i Sickla udde – lugnet – Hammarbysjöstad. Där fanns gamla förfallna verkstäder, lokaler, gamla hus etc, och det byggdes en hel liten stad med stora breda gator, vackra hus, breda trottoarer – ingen protesterar i Sicklaområdet där ingenting vackert förstördes. Tvärtom! Det ni skulle göra i Nybohov är totala motsatsen till Sickla på alla vis! En gång till ställer André frågan: Skulle ni göra likadant i Djursholm till exempel!? Där finns många områden att förstöra.

Irène Warren (Nybohovsgränd 8) Så var det dags att bygga vidare i Nybohov-Liljeholmen. Förstöra de boendes fina skogsbacke, full av träd och vilda blommor (bla gullregn och syrener) och all växtlighet som hjälper till att rena den dåliga luften de boende får från Essingeleden och Södertäljevägen. Irène tycker att backen borde vara kulturmärkt. Tidigare har ju skolan, Gröndal och Nybohov fått anmärkning för dålig luft. Nybohovsbacken + gränd är nu full av alla sorters parkerade bilar på bägge sidor. Irène undrar hur ska det få plats ännu fler bilar. Tidigare vid förfrågan fick Irène höra ”det finns alltid plats bland buskarna”. Så det blir till att spara på dem (buskarna). Hur ska Nybohovsberget klara av allting frågar Irène. Det är ju redan ganska ihålligt. Irène förstår att man ingenting kan göra för att förhindra, men det blir inte roligt för de boende. Alldeles för många hus tycker hon.

Michael Palmgren (Nybohovsgränd 8) skriver att vid jämförelse av de två planbeskrivningarna daterade 2010-05-31 resp. 2011-05-10 så framgår det att den senare har högre hushöjder, vilket innebär en försämring mot det tidigare förslaget.

1. Försämrads utsikt för boende på Nybohovsgränd.
2. Lägre hus ger en trevligare gatubild.
3. Vyn mot Nybohov ser bättre ut med lägre hus.

Palmgren protesterar mot den högre bygghöjden. Saxat ur Planbeskrivningarna: 2011-05-10: ”Förslaget innehåller ca 175-190 lägenheter i en bebyggelsestruktur med 14 nya hus i 3-8 våningar.” 2010-05-31: ”Förslaget innehåller ca 200 lägenheter i en bebyggelsestruktur med nitton nya hus i 2-7 våningar. Den nya bebyggelsen grupperas kring två gator, dels längs Nybohovsbackens båda sidor i form av sex bostadshus på vardera sidan (område A och B) och dels som ett område i parken (område C) med sex bostadshus utmed en ny gata och en förskola på den före detta bollplanen.”

Annette Fahlsten (Nybohovsgränd 8) Skogsområdet med bollplan och parkväg: Det enda positiva med det nya förslaget till detaljplan är att bostadshusen i skogsområdet har utgått. Men bollplanen är fortfarande tänkt att bebyggas, nu med endast en förskola. Detta innebär att parkvägen i skogsslutningen mellan Nybohov och Trekanten kommer att korsas av biltrafik. Bollplanen används idag sporadiskt av både barn och vuxna men kommer naturligtvis att nyttjas av fler vid ytterligare bebyggelse i området. Det är angeläget att vara rädd om en så rofylld oas där tiden tycks ha stannat. Med tanke på att Hägersten-Liljeholmen är en av Stockholms stads snabbast växande stadsdelar och att

bostäder för närvarande planeras i närheten både på Lövholmen och vid Liljeholmsvägen/Liljeholmsgränd så är det särskilt viktigt att bevara så mycket naturmark som möjligt. Det är också angeläget att vara rädd om spridningsvägarna mellan Årstaskogen och Vinterviken. Strandskyddet bör respekteras.

Detaljplanen innebär försämringar för oss boende: För övrigt innebär planen fler och värre försämringar för oss som redan bor i Nybohov skriver Fahlsten. Den drabbar också nya grupper av boende i Nybohov, som nu direkt är berörda av det nya förslaget. Ett nytt plansamråd bör därför hållas.

Utsikten över stan: Den allvarligaste försämringen är att ännu fler boende mister den fria utsikten över stan. Jag har köpt min lägenhet för utsiktens skull skriver Fahlsten. Den har enkel standard men det som gör den trivsam är just överblicken över stad, vatten och grönska. Utsikt har också högt ekonomiskt värde. Mäklarna säljer bostadsrätter i Nybohov med den fantastiska utsikten som lockbete. Om planen sätts i verket kommer samtliga boende och hyresgäster på Nybohovsgränd 4-24, Nybohovsgränd 9-15 och Nybohovsbacken 43-45 att förlora den attraktiva utsikten. Det sammanlagda ekonomiska värdet, som utsikten betingar, kommer i stället tillfalla byggbolagen.

Platsens förutsättningar bör analyseras: En annan försämring för hela området är att Nybohovs karaktär kommer att förvanskas. Den stilrena silhuetten kommer att plottras bort genom en alltför hög exploatering under förevändning att gaturummet skall göras "stadsmässigt". I praktiken innebär det att den viktiga visuella kontakten mellan Nybohov och omgivningen kommer att gå förlorad. I stället för att koppla samman stadens delar skapas en ny barriär som isolerar Nybohov bakom en överdimensionerad bebyggelse framför den befintliga.

I programmet för Liljeholmen från maj 2000 fastslogs att området skall ges verklig stadskaraktär och att husens utformning lämpligen bör göras med stenstaden som mönster. Ambitionen var att koncentrera ny bebyggelse på redan exploaterad industrimark medan grönytor skulle sparas. Men Nybohovsberget, som är 58 meter högt, ingick inte i programområdet. Nybohov är en solitär och det vore ett tragiskt misstag att bebygga berget på det okänsliga och ogenomtänkta sätt som nu föreslås.

Att bygga nya "glassiga" och småskaliga kvarter som klättrar upp mot Nybohovs storskaliga område är på flera sätt ett övergrepp mot oss boende. Det tar bort de unika utsikterna från lägenheter och gata som gör området attraktivt, trots skalan. Med den nya bebyggelsen kommer bostadsområdets status att klassas ner i förhållande till den framförliggande bebyggelsen. En annan utformning som anknöt till Nybohovs långa horisontella och vertikala linjer skulle tvärtom kunna lyfta området. Detta går knappast att klara med mindre än att programytan halveras.

Hushöjderna: Under samrådsmötet den 10 juni 2009 förklarade handläggare Anna Rex för oss boende att hustaken i område A medvetet utformats att parallellt följa taklinjen av den befintliga bebyggelsen som en hommage å befintlig bebyggelse. Men i det nya förslaget har den enhetliga taklinjen omotiverat brutits upp. De två översta husen i område A har plötsligt blivit en våning högre och själva icke med de parallella linjerna har gått om intet, vilket förfular och i ännu högre grad försämrar utsikten för oss boende på yttre gränden.

Stadsmuseum har också avstyrkt planen i de delar som ligger närmast den befintliga bebyggelsen med motiveringen att det är viktigt att den planerade

bebyggelsen inte stör intrycket av den befintliga. De fem översta husen, tre på norra sidan av backen och två på södra sidan av backen, bör utgå (i samrådsredogörelsen 2009-07-27 nämns felaktigt att Stadsmuseum anser att endast tre hus bör utgå). Stadsmuseum anser att Berghusens höjd särskilt bör studeras så att de inte konkurrerar med befintlig bebyggelse och att den planerade bebyggelsen överhuvudtaget skall anpassas i höjd så att Nybohovs tidstypiska och kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse kan upplevas som en enskild enklav på det grönskande berget.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet har avstyrkt förslaget till detaljplanen i föreliggande form. I remissyttrandet påpekas att Nybohov både stadsplanemässigt och arkitektoniskt förtjänar att lyftas fram. Rådet menar att Stadsbyggnadskontoret inte förstått områdets kvaliteter. Det är kritiskt till den föreslagna bebyggelsen vid branten utmed backens norra sida och när det gäller område A så anser rådet att husens höjd bör sänkas med en våning.

I stället för att följa sakkunniga remissinstansers yttranden så föreslås nu den planerade bebyggelsen att bli ännu högre och kommer alltså i ännu högre grad störa intrycket.

Nybohovsbackens bredd: Planbeskrivningen är full av dumheter menar Fahlsten. Till exempel beskrivs Nybohovsbacken som överdimensionerad. Men backens storslagna proportioner motsvarar storskaligheten i hela anläggningen. Backens bredd motsvarar den norra portalens bredd. Det vore förfärligt fult att inkräkta på backen på det sätt som föreslås. Lika fult som att möblera framför ett fönster. En trängre backe skulle också i ännu högre grad skära av Nybohov från omgivningen. Dessutom går hissbanan sönder med jämna mellanrum och ersättningsbussarna med sin vida svängradie har redan i dagsläget svårt att vända i korsningen Nybohovsbacken/Nybohovsgränd.

Förskola: Eftersom Skönhetsrådet helt har avstyrkt bostadshus på norra-västra sidan av backen och Stadsmuseum likaså har avstyrkt de tre översta husen på samma sida så skulle en förskola kunna placeras längre ner norr om backen. Skönhetsrådet har ställt sig kritiskt till de föreslagna husens placering längs branten och förhållandet till gatunivån. Entré till en förskola kan placeras från parkvägen norr om backen.

Sammanfattning: Dra tillbaka det nu utställda förslaget. Analysera platsens specifika förutsättningar. Upprätta ett program för området. Anpassa bebyggelsen till natur- och kulturvärden. Bygg inga bostäder i naturområdet norr-väster om backen. Bygg på respektfullt avstånd från befintlig bebyggelse. Bygg inte bort utsikten för oss boende. Bevara backens bredd. Bebygg inte bollplanen. Respektera strandskyddet.

28 namnunderskrifter genom Annette Fahlsten (Nybohovsgränd 8) vill ha kvar grönskan runt trekanten. Var rädd om landskapet! Bygg ingenting i skogen! Låt Nybohov sticka upp ur grönskan, inte ur ett myller av höga hus!

Låt inga höga hus skymma sikten! Spräng inte bort halva berget! Respektera Stadsmuseums grönklassificering av Nybohov! Bygg på behörigt avstånd! Var rädd om den visuella kontakten mellan Nybohov och omgivningen!

Maja Gross och Niclas Gross Martinsson (Nybohovsgränd 9) har sedan fem år tillbaka bott på Nybohovsgränd 9. Vi har under den tiden fått två barn och har hela tiden trivts bättre och bättre skriver Gross Martinsson. Området, som

när vi flyttade hit var en aning skamfilat, har nu äntligen blivit den perfekta platsen att bo på. Detta har inte bara vi som bor här upptäckt utan även besökare och omkringboende har insett detta. Något som är helt unikt och fantastiskt här uppe på vår höjd är vår utsikt. Den är helt unik och har varit en starkt bidragande orsak till statushöjningen av vårt boende och vår livskvalitet.

När vi först hörde om planerna att bygga längst Nybohovsbacken kändes detta bra skriver Gross Martinsson. Fler har chansen att bo i vårt område med alla fördelar detta för med sig i form av närheten till både centrum, naturen och självklart utsikten. Och vi håller fortfarande på linjen att byggs längst gatan är helt rätt, men det känns mycket tråkigt och till och med upprörande att detta ska göras på bekostnad av oss som redan bor här och allmänheten. Det är inte bara vi som bor här som drabbas av det faktum att husen är så höga att det skymmer stora delar av den helt unika utsikten. Vi som bor här ser hur ofta det stå personer uppe på våra parkeringar och njuter att utsikten och detta sker året om och oavsett om det är fyrverkeritider eller inte. Hit kommer även ofta fotografer och förevisar vyn och otaliga är de tv-inspelningar där Nybohovsgränd använts som scenografi.

Vårt förslag är därför att bygga i backen men sänka bygget två våningar så att dess högsta punkt hamnar under den stödmur som finns runt våra parkeringsplatser. Detta skulle innebära att alla kan stå som vinnare. Fler kan bo på en attraktiv adress nära Stockholms centrum, entreprenörerna som bygger kan tjäna pengar, vi som redan bor här kan fortsätta att njuta av vår boendemiljö och framförallt kan allmänheten fortsätta att komma hit och njuta av en helt unik vy. Denna unika utsikt kommer för alltid vara borta om de planerade husen byggs över stödmuren, något som vore en oförlätlig handling. De enda som efter ett sådant ingrepp skulle kunna njuta av samma obrutna horisont är de som flyttar in i de nya husen, något som känns HELT ABSURT.

Ett annat starkt argument är att vyn upp mot våra hus nerifrån Trekanten och Liljeholmstorget kommer att förstöras av de två översta våningarna. Dessa kommer nämligen, om man tittar på de bilder som tagits fram, att sticka upp som gigantiska sockerbitar och förstöra den unika siluetten av en borg som arkitekterna som ritade dessa huskroppar i början av 60-talet ville uppnå, men om man sänker de planerade husen två våningar kommer inte detta bli något problem.

Petter Sävström (Nybohovsgränd 12) påpekar att det i Stadsbyggnadskontorets ställningstagande nämns att ett "antal personer anser att den föreslagna bebyggelsen är för hög och att karaktären av borg på bergets krön förstörs". På något sätt har det i Stadsbyggnadskontorets ställningstagande negligerats att detta även är Stockholms Stadsmuseum och Skönhetsrådets åsikt. Detta är två viktiga av remissinstanser. Deras utlåtanden finns i samrådsredogörelsen. Det går knappast att bortse från dessa utlåtanden. Men på något sätt har det ändå skett. Jag ser fram emot svar som förklarar detta.

Karin Engdahl (Nybohovsgränd 12) instämmer med Skönhetsrådets expertutlåtande: En förutsättning för bebyggelse i område A är att byggnadshöjderna sänks en våning och att bebyggelsen gestaltningsmässigt får ett annat uttryck. Engdahl instämmer även med Stockholms Stadsmuseums expertutlåtande: Planerad bebyggelse ska anpassas i höjd så att Nybohovs tidstypiska och kulturhistoriskt värdefulla 1960-talsbebyggelse kan upplevas som en enskild enklav på det grönskande berget. Engdahl utgår från att dessa två remissin-

stansers analyser och expertis tas på allvar och att byggplanerna justeras efter deras (och Engdahls) rekommendation.

Göta Sundelind (Nybohovsgränd 12) genom Lars Sundelind (enligt fullmakt)

skriver beträffande komplettering av bebyggelse med hus med 5-7 våningar längs Nybohovsbacken. Om ovan nämnda planerade byggnation genomförs innebär det en överhängande risk för att den från Nybohovsgränd unika panoramautsikten i norr/väster/öster mot Stockholms hela innerstad och närliggande områden (Bromma, Solna, Lidingö, Djurgården/Skanssen) kraftigt kommer att begränsas eller helt försvinna. Boendemiljön för de personer som bor i Nybohovsgränd skulle därmed försämrast drastiskt genom att utsikten från lägenheterna skulle begränsas/reduceras till en steril asfalterad parkeringsplats och den del av den södra fasaden på de nya husen som skymmer utsikten. En bärande och genomgående tanke med ursprungliga bebyggelsen på Nybohovsberget var att alla lägenheter skulle ha fri utsikt från berget mot innerstaden eller de områden som omger Nybohovsberget. Den planerade byggnationen av hus med 5-7 våningar längs Nybohovsbacken riskerar dock att gå stick i stäv med den ursprungliga tanken. Det finns dock ett gott exempel på att en förtätning av bebyggelsen på Nybohovsberget går att göra utan att utsikten begränsas för lägenheterna i de ursprungliga husen. Nämligen de tre nybyggda 7-8 våningshusen som 2008 byggdes längre upp på Nybohovsbacken. Om byggnationen begränsas till ett färre antal hus med ett mindre antal våningar som inte påverkar utsikten för lägenheterna på Nybohovsgränd har Sundelind inga invändningar mot den nya byggnationen längs Nybohovsbacken.

Beträffande den planerade byggnationen i skogen vid bollplanen nedanför (norr om) Nybohovsbacken. Vi är många på Nybohov som anser att behovet av attraktiva bostäder för ett mindre antal människor måste vika för behovet av att bevara stadens få gröna lungor (sammanhängande grönmark) för ett stort antal människor skriver Sundelind. Grönmarken i närområdet, som omfattar Trekanten med skog längs Nybohovsberget samt den gröna dalgången fram till Vinterviken, bör inte röras. Med tanke på att närområdet kring Liljeholmens Centrum och Liljeholmens hamnområde byggts om till bostäder med tusentals nya boende som följd har behovet av närliggande gröna lungor snarare ökat under senare år. Byggnation och ingreppet i grönmarken bör därför inte genomföras alternativt begränsas till ett minimum.

Maria Kruse (Nybohovsgränd 13) skriver att hon är uppvuxen i Hägersten och har alltid återvänt hit, till sjön, Vinterviken och utsikten på höjden. Många sommarkvällar har Kruse tagit omvägen över höjden för att njuta av vyn och på nyårsafton har det varit den självklara platsen att avnjuta fyrverkerierna över stan. För Kruse har "Borgen" som ligger som en krona på backen, kantad av trädtoppar och himlen kommit att bli en symbol för området. När Kruse övertygade sin man att flytta hit 2003 var området ganska nedgången, såväl de båda brf-husen som hyreshusen var i anskrämligt skick och backen upp kantades av vandaliserade bilar. Kruses tyckte att priset för lägenheten i ett område de antingen aldrig hört talas om eller förknippade med kriminalitet, lät oskäligt högt. Sen dess har mycket hänt, det mesta väldigt positivt, pensionärer, varav några bott här sedan området byggdes har fått sällskap av ungdomar i sitt första boende och barnfamiljer. Självklart vill Kruse gärna att fler ska få tillgång till denna pärla i staden som vi kommit att älska.

När Kruse av en slump fick höra att byggplanerna för området ändrats och gick in för att titta på dem var Kruse inte lika entusiastisk till dem som tidigare. Existerande hus harmonierar fint med varandra, de flesta har fönster åt flera

håll, varav minst ett med fri utsikt över himmel och grönska. De mesta av nybyggnationen följer upp denna tanke, de kommer att ge liv åt en i dagsläget tråkig del av området, utan att påverka utsikt eller insikt för någon eftersom de ligger med ryggen mot berget och relativt långt avstånd till husen bakom, med fri sikt över himmel och grönska framför sig. Men i den nya planen finns bland annat två helt nya hus längst ner i backen, så pass höga att samtliga lägenheter på de tre nedre planen i huset bakom kommer förlora all utsikt. På de två nedre planen, tappar vi därmed all utsikt och direkt ljus skriver Kruse. Våra lägenheter ligger i suterräng och har bara fönster i den riktning där de två nya husen ska byggas. Dessa två nedersta hus kommer också att få stark påverka punkt-husen som ligger på vägen ner mot gallerian eftersom de husen ligger lägre än den planerade nybebyggelsen, även om de inte ligger riktigt lika nära.

Förutom detta så kommer också utsikten från stödmuren som går som en förlängning av vårt hus, en plats som nu är tillgänglig för allmänheten att skymmas enligt Kruse. Vackra sommarkvällar står det ofta folk däruppe och njuter av vyn över staden och på nyårsafton är det den i särklass bästa platsen att se stadens alla fyrverkerier ifrån, något som utnyttjas både av folk som bor här uppe som grannar i närliggande områden. Om husen byggs med nuvarande höjd blir den unika utsikten tillgänglig exklusivt för boende högst upp i de nya husen. I planen finns en utsiktspark som Kruse hoppas blir allmänt tillgänglig, men den är belägen betydligt längre ner och ger näppeligen samma slående vy som idag är allmänt tillgänglig uppifrån muren.

Kruse är positiv till nybyggnation i området men önskan är att det sker med hänsyn till den bebyggelse som redan finns; att nybyggnationen, på samma sätt som området i övrigt, planeras så att det inte påverkar existerande bebyggelse, rent konkret; Bygg inte högre än lägstanivån på existerande hus. De två husen längst ner i backen bör tas bort eller sänkas till maximalt en våning över parkeringshuset.

Agnetha Falck Rodriguez (Nybohovsgränd 13) vill med det bestämdaste "överklaga" beslutet på denna enorma byggnation, med 14 st nya huskroppar, längs med gatan upp till Nybohov. Under utställningsskedet tom 15 juni -11, kan byggnationen överklagas, och Falck Rodriguez kräver ett nytt samrådsförfarande eftersom det har tillkommit flera huskroppar, än vad som var planerat från början 2008. Falck Rodriguez ber stadsbyggnadskontoret informera alla boende på hela Nybohovsgränd, med ett utskick, när vi kan träffas och diskutera era byggplaner, och där vi alla kan framföra våra tankar och åsikter.
(Synpunkter inkomna 2011-05-24)

(Synpunkter inkomna 2011-06-07)

Falck Rodriguez "protesterar med det bestämdaste" till detta enorma bygge som planeras på Nybohovsbacken. Från början 12 huskroppar och nu, ny plan till 14 huskroppar. De högsta husen blir 8 våningar höga som kommer att förta vyn av Nybohov. Vi som bor här får ett halvt nytt Nybohov i backen. Falck Rodriguez vill att byggplanen ändras, till lägre hus, som smälter in i den genuina miljö som finns på berget. Kanske ska ni tänka om och se om berget håller för fler så omfattande sprängningar, som det nya huskropparna kräver skriver. Vi som bor på Nybohovsgränd har fortfarande problem efter bygget av garaget inne i berget, och gallerian på Liljeholmstorget menar Falck Rodriguez. Sprängningarna var fruktansvärda och våra hus har spruckit, i varje rum på flera ställen. Eftersom det var så många sprängningar som gjordes, har sprickorna blivit meterlånga och breda. Vi fick besiktning innan allt började och de

lovades att ersättning skulle vi få, om sprickbildning skulle uppstå. Idag är det ingen som vill ta på sig ansvaret och vi har inte fått någon typ av ersättning skriver Falck Rodriguez. Nu ser Falck Rodriguez framför sig nya sprängningar och ännu mer förstörelse av husen. Ska vi aldrig få ro som bor här på Nybohov undrar Falck Rodriguez? Falck Rodriguez vill att byggplanen skjuts upp och att de som bor här får tycka till om den nya planen, den med 14 huskroppar.

Henrik Holmer (Nybohovsgränd 13) vill härmed invända mot byggplanerna i Nybohovsbacken i Liljeholmen. Holmer vill att planerna görs om på ett sätt som tar hänsyn till dem som bor här. Holmer vill att husen på den södra sidan om Nybohovsbacken sänks så att de inte når högre än de lägsta bostadsplanen som ligger ovanför, dvs inte högre än stödmuren till parkeringen på Nybohovsgränd och inte högre än lägsta punkten på det röda huset ovan för parkeringshuset vid Nybohovsbacken 29. Holmer vill att planerna görs om och att seriöst samråd sker med dem som bor här och att en konsekvensanalys görs för alla berörda befintliga bostäder.

I grunden är det dock en bra sak att bygga och förtäta i området. Nybohovsbacken är idag en ganska trist passage mellan Nybohov och det nya moderna Liljeholmstorget och att bygga bostäder och skapa utrymme för kommersiell verksamhet skull kunna binda ihop områdena på ett positivt sätt. Som planerna ser ut nu skulle dock andra värden gå förlorade för alltid.

För det första: Nybohov som unik ”höjdpunkt” i Stockholm. Från många platser på höjder har de boende och besökare en fantastisk utsikt mot i stort sett alla väderstreck. Den i särklass mest spektakulära och i staden i princip helt unika när man dessutom lägger till tillgänglighetsaspekten, har man från parkeringen längst Nybohovsgränd samt från trappan från Nybohovsgränd ned till Nybohovsbacken samt givetvis från alla lägenheter med fönster norr. Från dessa punkter kan man beskåda ett 180 graders panorama över hela Stockholms innerstad och ända bort till Kistagallerians torn, Värtahamnens gamla gasklocka och höghusen på Lidingö. Detta njuter de som bor med denna utsikt av men även alla de 100-tals boende som passera ner för trappa som nämndes ovan. Det är snarare regel än undantag att man stöter på någon som har stannat på någon av trappans avsatser för att njuta, vare sig det är en ljummen junimorgon, en glasklar januaridag eller en stjärnklar augustinatt. Det är också för att titta på denna utsikt som folk vallfärdar hit upp på nyårsnatten, varför filminspelningar inte är ovanliga i området och som lockar en och annan guidad turisttur (!) hit upp. Allt detta kommer att för alltid försvinna med de nuvarande planerna. Istället kommer ett relativt litet antal privatbostäder (de övre planen i de 6-7 huskropparna i den östra delen av det planerade området) att överta utsikten. Det tycker Holmer är ett helt orimligt och ett djupt oansvarigt politiskt beslut att fatta! Det finns massor med sätt att bygga i och runt Nybohov utan att förstöra unika värden!

För det andra: tycka vad man vill om skönheten i det, men Nybohov är en unik och mycket, mycket genomtänkt arkitektonisk skapelse och också, givet sitt höga läge, ett unikt inslag i bilden av Stockholm. Med nuvarande byggplaner kommer man att allvarligt störa helhetsintrycket av området sett från hela området norr om Nybohov. De horisontella och vertikala linjerna kommer att brytas sönder av de nya huskropparna på ett sätt som Holmer bedömer kommer att göra att området bara kommer att uppfattas som ett antal höghus som sticker upp bakom ett nytt fint område med dyra lägenheter.

För det tredje: betänk vad Nybohov är för ett område! Vi som bor här älskar vårt område men vi kan inte förneka att det dras med en hel del problem skriver Holmer. P3 gjorde för några år sedan en dokumentär om området med rubriken "Sveriges närmsta ghetto" och det är ingen dålig beskrivning. Därför är det viktigt att de som bestämmer förstår att om man bygger bort vår utsikt – vare sig vi har den genom lägenhetsfönstret eller bara på promenaden till och från jobbet – tar man bort en väldigt viktig del av det som gör att vi ändå flyttade hit och väljer att bo kvar.

För det fjärde: Ta hänsyn till insynen! Många av lägenheterna som berörs har bara fönster mot norr. Det innebär att dessa inte kommer att ha ett enda rum som är fredat från insyn. Det är inte boendekvalitet!

För det femte: Jag tycker faktiskt att Stockholms stad har agerat förrädisk. Det har inte skett något samråd av de nya planerna och det är mycket svårt att hitta de nya planerna på hemsidan och när man väl hittar bilderna är det omöjligt att avgöra hur det faktiskt kommer att se ut menar Holmer.

Jonatan Kruse (Nybohovsgränd 13) skriver att han åker moped varje dag till sitt arbete, från Nybohov och Liljeholmen tidigt på morgonen över Hornstull mot Gärdet och Östermalm. Det måste vara en av landets vackraste resvägar, utsikten från mitt bostadsområde och Liljeholmsbron möter detaljerna vid Slussen och skeppsbron på väg mot Slottet skriver Kruse. Det är en stad i tillökning och förändring. Lyftkranar i siluetterna från höjderna och överallt byggnationer, maskiner och hantverkare. Det känns som jag får vara en del av allt bakom visiret på min moped skriver Kruse. Det känns som om det är min stad. Men det är det inte. Den är vår.

Jag är för byggen, och jag är för Ert planerade bygge i Nybohovsbacken. Har mer än en gång försökt föreställa mig de nya husfasaderna på hemvägen och tänkt att det blir nog bra det här. Det nya köpcentrumet kostade visserligen två år av lervälling och trafikkaos, några nervälta köksluckor och ett krossat fönster av sprängningarna - men så fick jag köpa min favoritchoritzo i den fantastiska nya ICA-butiken och eländesåren var som bortflugna skriver Kruse. Det blir nog bra det här.

Än mer än för, kanske jag är mot att vara mot. Jag undrar vilken rätt vi har att göra anspråk på ytor, idéer och traditioner som både kan och bör förändras till förmån för dem som gärna vill men hittills inte fått boplatser i vår stad. Min vana att gå en viss väg till tunnelbanan, eller ett visst stråk för hundpromenaden, får inte stå i vägen för den mest naturliga utvecklingen av alla - att vi blir fler.

Så långt en grundvärdering - men det finns en gräns. När jag efter en hel del tankearbete gjort mig en tydlig bild av planerna i det nya, reviderade förslaget för Nybohovsbacken stod det klart att man med marginal passerat gränsen från ett rimligt ingrepp i stadsbilden, till ett orimligt. Byggnader som tidigare vävts in i en arkitektonisk helhet har nu vuxit som stoppfyrar i helheten, ekonomer verkar ha tagit över konstnärers arbete och pressat smakligt över gränsen till vulgärt. Det som förut hade en ambition av att passa in, har nu fått ett starkt drag av att vilja ta över skriver Kruse.

Jag ska vara konkret, husens höjd i kombination med dess antal ger flera ingrepp i Nybohovsområdet jag måste protestera mot! De enorma byggnaderna skapar ett nytt Nybohov, mitt i det gamla, och två arkitektoniska riktningar står plötsligt mot varandra! Utsikten på berget, som idag delas av hundratals bo-

ende och tusentals dagligen passerande, görs med förslaget helt exklusiv för dem som har råd att bosätta sig i de bästa, för de andra skymmande lägenheterna. Alla vi andra, boende och besökande, förpassas till tittgluggar där staden råkar tränga igenom en ridå av överdimensionerade hus. Många av oss har suterränglägenheter med bara ett ljusinsläpp, helt beroende av dagsljus och öppenhet från våra fönster. Lägenheterna är arkitektoniskt omöjliga utan denna fjärde ljusvägg som de är byggda för. Den nya byggplanen skapar en mycket effektiv ljusridå för dessa lägenheter som vi inte kan acceptera. Även insynsförhållandena blir oacceptabla med parallella panoramafönster på mycket korta avstånd. Kort sagt har antalet hus, våningar och sättet de är placerade tätt inpå och helt skymmande för andra hus med marginal passerat gränsen för det acceptabla!

Jag står fast vid att vi måste lämna plats för det nya. Staden växer, vi med den, då måste vi alla ge plats och dela med oss. Men att beröva Stockholmarna en av sina utsiktspunkter, att släcka ned serier av lägenheter med ekonomiskt effektiva ridåbyggen och skapa insynslinjer som gör våra badrum till reklam-pelare ligger utanför även de mest progressiva värderingar anser Kruse. Och då är det läge att säga ifrån! Det är inte min stad det handlar om. Inte din heller. Den är vår.

Ulrika Johansson (Nybohovsgränd 13) invänder mot byggplanerna av bostäder i Nybohovsbacken i Liljeholmen. Flera fördelar med området skulle försvinna om ni bygger enligt de planer som finns idag skriver Johansson. Det finns absolut poänger med att bygga fler bostäder i Nybohov och knyta ihop området med torget på Liljeholmen men med de planer som finns idag förstörs det unika som är förknippat med Nybohov. Det första Johansson tänker på är den utsikt som finns på Nybohov, både för de boende men även för de som faktiskt kommer hit för att titta på utsikten över staden. Beslutar ni er för att bygga enligt nuvarande planer kommer den utsikten att försvinna skriver Johansson, vilket vore mycket sorgligt inte bara för oss som bor i området utan för hela Stockholm. Det går att bygga bostäder i Nybohov utan att förstöra utsikten och det häftiga område som det är idag!

Nybohov är ett område som de flesta stockholmare känner till. Oavsett var man bor. Området utmärker sig med sina höga punkthus och däremellan lägre längor som kan ses från flera platser i staden och när man kommer inresande med tåg, flyg och bil. Johansson tror att bygget som planerna ser ut nu kommer att förstöra helhetsbilden av Nybohov och innebära att många av dem som flyttade hit till denna spektakulära plats blir av med de värden (utsikt och avsaknad av insyn) som gör att de väljer att bo kvar.

Johansson vill avsluta med att protestera mot att de nya byggplanerna inte samråts på det sätt som krävs. Johanssons fråga till stadsbyggnadskontoret är varför? Jag utgår från att det finns en vilja hos er att ta hänsyn till oss som bor i området skriver Johansson. Vi är flera som vill att de hus som ska byggas på södra sidan om Nybohovsbacken inte blir högre än lägsta punkten för bostäderna som ligger ovanför. Därför anser jag att planerna behöver göras om och samrådas med oss som bor här så att konsekvenserna för befintliga bostäder analyseras skriver Johansson.

Martin Håkansson och Jenny Ryderstedt (Nybohovsgränd 13) är för en byggnation av Nybohovsbacken. Området behöver en uppfräschning och det är i grunden bra att det byggs nya bostäder i Stockholm. Dock lämnar det nya

reviderade förslaget mycket att önska.

1. Först vänder vi oss emot att man har försökt påskynda och i princip "smyga in" det nya förslaget utan ett riktigt samråd. Även om man följer de regler som finns med en utställning, så ger ett samråd så mycket mer interaktion och möjlighet till frågor. Det hade gett ett särskilt mervärde nu när andra boenden påverkas mer av det nya förslaget.

2. Höjden på husen i backen, på såväl A som B området är fortfarande för höga, och förstör Nybohovs unika position med en panoramautsikt som är den enda i sitt slag i Stockholm. Detta gäller särskilt de nytilkomna, högsta, husen längst ner i backen mot Liljeholmstorget. Planerna för detta område är inte särskilt attraktiva, enligt vår mening skriver Håkansson och Ryderstedt. Den ena sidan av huset har utsikt mot ett garage medan den andra vetter mot ett varuintag. Håkansson och Ryderstedt förstår att man vill kompensera detta med högre byggnader, men effekten blir att man går från en exceptionell vacker utsikt från lägenheter, trappor och andra utsiktsplatser, tillgänglig för alla, till en privat utsikt ner mot Trekanten, förbehållen ett fåtal. Detta innebär också en kraftfull värdeminskning för väldigt många boende i området.

3. Då det tidigare planerade området C har utgått byggs fler hus i backen. Klarar Nybohovsberget den kraftigt ökade belastningen? För en lekman handlar det inte bara om ett strikt schaktningsdjup utan också om bergets kvalitet med tanke på den kraftigt ökade belastningen med ny galleria, garage, nya byggnader, förskola och övrig exploatering. I det reviderade förslaget hittar Håkansson och Ryderstedt inget nytt från exploateringskontoret eller andra intressenter som tryggar det.

Håkansson och Ryderstedt är fullt medvetna om att staden, entreprenören samt övriga intressenter behöver en viss volym eller typ av lägenheter för att kunna få ekonomi i bygget. Håkansson och Ryderstedt är dock helt övertygade om att detta också kan uppnås genom att:

- Bygga färre hus med mer anpassning till faktisk utsiktsmöjlighet för alla.
- Bygga lägre hus. En riktlinje borde vara att följa bergets högsta punkt utmed hela sträckan, det vill säga inte över bergskanten bakom husen.
- Bygga lägenheter som är mer anpassade efter hur behovet i Stockholm ser ut. Lägenheterna högst upp blir dyra, oavsett hyres- eller bostadsrätt. Det är de unga som behöver bostäder, inte medelålders par, vilka Håkansson och Ryderstedt tror kanske är de som främst har möjlighet att bo i nybyggda lägenheter som dessa.

Med smärre justeringar i sättet att bygga borde man kunna komma ner i täckningsbidrag/kvm och därmed också nå det klientel som staden själv säger är prioriterat i framtiden. Själva läget, med närheten till det starkt kulturellt levande Hornstull är tillräckligt attraktivt för att locka intressenter. Rätt intressenter.

Med detta sagt är vår starka förhoppning att politiker och sakkunniga lyssnar på de boende i området och återremitterar byggplanerna för justering skriver Håkansson och Ryderstedt. Staden kan fortfarande nå sin vision om att bygga ihop innerstaden med närförort, med hänsyn tagen till befintlig miljö! Titta till exempel på de nybyggen som är gjorda i Årsta där man verkligen har anpassat till närmiljön.

Jens Driessen (Nybohovsgränd 15) är i grunden positiv till att bygga hus i Nybohovsbacken men invänder mot nuvarande planering. Fördelarna som Driessen ser är att:

- området kommer att få mer innerstadskaraktär och mindre förortskaraktär
- en nu ganska tråkig backe kommer att bli en mysig gata
- ett något otryggt område kommer att kännas tryggare

Sättet att bygga som nu planeras innehåller många viktiga problem.

För det första, områdets karaktär:

Området håller mycket hög arkitektonisk karaktär och är planerat i detalj för att på håll ha en anslående siluett men genomtänkta och enhetliga linjer. Estetiken är perfekt genomförd och vi som tilltalas av denna arkitektur tycker att området är mycket vackert. Driessen har förståelse för folk som hellre ser hus av "gulligare" karaktär men dessa bor inte heller här. Planerad bebyggelse kommer med sin höjd att förstöra siluetten av området som då kommer att upplevas som stökigt på håll. Områdets karaktär med enhetliga linjer går förlorad. De tre punkthus som byggts uppe vid vattenreservoaren har planerats med större förståelse för området och harmonierar väl med området som helhet.

För det andra, planerad bebyggelse inverkar förödande på Nybohov som utsiktspunkt:

Nybohovsberget är mig veterligen den högsta punkten runt Stockholm. Allmänheten har idag tillgång till en fantastisk utsikt över Stockholm och denna njuter folk av dagligen när man går på gator i området, uppför trappan som börjar vid det kvadratiske garaget. Men berget är även en mycket populär utsiktspunkt vid nyårsfirande och dylika tider. Folk har i Nybohov en unik plats att beskåda Stockholm från. Planerad bebyggelse berövar allmänheten stora delar av den älskade utsikten in över staden som istället kommer att bli enskilda lägenheters "egendom". En vinst för ett fåtal nya lägenhetsinnehavare men en stor förlust för allmänheten.

För det tredje, planerad bebyggelse verkar starkt negativt på utsikten från befintliga lägenheter:

Nybohov är skickligt planerat med långa låga huslängor samt punkthus. I stort sett alla lägenheter i området har en sida med utsikt eftersom husen är omsorgsfullt planerade för att inte stå i vägen för varandra. Höjden på planerade hus är alltför hög och kommer att innebära att många lägenhetsinnehavare får sin utsikt (som de vid inköp betalat för) helt eller delvis förstörd. Särskilt de två nyplanerade punkthusen längst ner i Nybohovsbacken är problematiska. Dessa hus, framförallt det nedersta, skulle komma att ligga mitt i blickfånget för ett stort antal lägenheter och skymma utsikten mycket effektivt. Att husen är så pass tätt planerade innebär även att de i praktiken kommer att fungera som en sammanhållen mur för lägenheterna på Nybohovsgränd 9-15. Driessen vill även poängtera att de nedersta lägenheterna på Nybohovsgränd (som drabbas hårdast av den planerade höjden på husen) endast har fönster åt det håll bebyggelsen planeras. De befintliga punkthusen i Nybohovsbacken vid garaget Cisternen kommer även dessa att drabbas mycket hårt av de två nedersta husen.

Driessen har mycket lätt att förstå att dessa hus ursprungligen inte planerades. Platsen, särskilt för det nedersta av husen, är illa vald nära varuintaget för gallerian och med det plåtklädda allmänna huset i blickfånget är ena hållet och ett punkthus åt andra hållet. Värde på detta hus torde vara begränsat. Endast de översta våningarna blir något att ha men just dessa våningar är samtidigt så starkt problematiska för befintliga lägenheter som får sin utsikt förstörd. Här

handlar det om ett mycket litet antal lägenheter som får utsikt på bekostnad av ett stort antal andra lägenheter. För att travestera Winston Churchill fast nu om lägenheter i stället för piloter "Sällan har så få förstört så mycket för så många."

För det fjärde, planerad bebyggelse innebär påtagliga insynsbesvär.

De översta våningarna på husen i Nybohovsbacken samt alla våningar på de två nyplanerade husen längst ner i backen innebär påtagliga insynsproblem. Eftersom lägenheterna längst ner på Nybohovsgränd 9-15 endast har fönster åt ett håll kan vi inte heller värja oss mot insyn med persienner utan att helt förlora dagsljuset.

Driessen föreslår i stället:

Driessen önskar att Nybohovsbacken bebyggs men vädjar till stadsbyggnadskontoret att detta sker med en medvetenhet och respekt som inte nuvarande planer visar. Sänk höjden på husen med 2 eller 3 våningar så att de inte blir högre än områdets nuvarande lägstanivå. Genom att göra på detta sätt bibehålls områdets karaktär och siluett och utsikts- och insynsproblem finns inte längre. Området kommer då att få ett välkommet lyft och Nybohovsbacken blir en trevlig gata. Ett mycket lyckat exempel på hur ett område av 60-talskaraktär kompletterats på ett respektfullt sätt är området kring Sandfjärdsgatan i Årsta. Här har befintliga höga punkthus kompletterats med lägre kubliknande hus, nya i sin stil men väl harmonierande med området som helhet. Ingen boende i området har fått sin värdefulla utsikt förstörd men området har förtätats och blivit trevligare.

Driessen föreslår även att de två nyplanerade husen längst ner i Nybohovsbacken helt utesluts från planerna. Även om de byggs klart lägre än nuvarande planer kommer de att vara betydligt mer utsiktsstörande än övriga hus eftersom de är friliggande och inte har "ryggen" mot berget.

Jens Driessen (Nybohovsgränd 15) med 248 namnunderskrifter Bygg gärna i Nybohovsbacken — men ta inte bort det som gör Nybohov unikt! Dessa 248 namnunderskrifter kommer från folk som bor i Nybohovsbacken och på Nybohovsgränd och som alltså är direkt berörda av planerad bebyggelse skriver Driessen. Vi understryker att vi inte är några bakåtsträvare eller nej-sägare när det gäller att bygga nytt. Tvärtom är vi positiva till att Nybohovsbacken bebyggs menar Driessen. Men vi är förfärade över byggets omfattning och framförallt dess höjd. De nya husen kommer inte att komplettera området Nybohov utan konkurrera med Nybohov. Följderna blir allvarliga både ur perspektivet hur Nybohov uppfattas från övriga staden och hur övriga staden uppfattas från Nybohov som är en unik utsiktsplats i Stockholm vars enda motsvarighet är Hammarbybacken. Utsikt som nu tillhör allmänheten riskerar att för alltid brytas upp och bli egendom för ett fåtal lägenhetsinnehavare. När området planerades var man noga med att inga hus blockerade utsikt för vare sig andra hus eller för allmänheten. Det går att komplettera området med hus i Nybohovsbacken enligt samma principer.

- Vi vill att det byggs men vi kräver ett lägre och mindre omfattande bostadsbygge i Nybohovsbacken.

- Vi kräver att man tar hänsyn till de boende i området.

- Vi stödjer uppropet mot de nya byggplanerna

Uppropet för än förändrad byggplan för Nybohovsbacken kommuniceras genom www.nybohovsbacken.se. Vi uppmanar alla med planerande funktion för området att besöka sajten och ta intryck av den oro folk känner inför byggplanerna skriver Driessen.

Sara Widén (Nybohovsgränd 15) skriver att hon genom sina grannar har blivit uppmärksam på att de planer som finns för bebyggelse i Nybohovsbacken har förändrats genom att hus har lagts till och bebyggelsen blir högre och skymmer mer än den som ursprungligen planerades. Mitt utgångsläge är att jag är positiv till att Nybohovsbacken bebyggs eftersom den så som den ser ut nu drar ned intrycket av hela området och är plats för bilinbrott, bensinstölder etc ganska ofta skriver Widén, som därför aktivt har avstått från att skriva på tidigare protestlistor mot bygget som sådant. Däremot vill jag protestera mot de förändringar av byggplanerna som jag tycker inte förbättrar området utan tvärtom tar bort mycket av det som gör Nybohov speciellt och som gör att jag har valt att bo här skriver Widén. Ny bebyggelse är positivt men bygg inte bort varken den imponerande helhet som Nybohov utgör från omgivningarna (och som syns från större delen av staden) eller den utsikt och luftighet som man upplever när man befinner sig uppe i Nybohov. Detta gäller både för oss som bor här och för andra som befinner sig mer tillfälligt i området, t ex vid nyår då parkeringsplatserna är fulla av människor som njuter av panoramat av fyrverkerier runt hela horisonten. Jag hoppas att planerna fortfarande kan förändras och att ni väljer att lyssna på åsikter från oss som bor och trivs i Nybohov och vill fortsätta med det skriver Widén.

Ingela Henström (Nybohovsgränd 16) gör sig till språkrör för många av dem som var med om att protestera mot en byggnation i Nybohovsbacken på 90-talet. Protesterna är lika starka idag bland dessa människor men som nu blivit gamla och därför inte har samma kraft längre att göra sin röst hörd. De känner ett oerhört svek från stadens politiker som ånyo planerar för en byggnation i Nybohovsbacken menar Henström. Då, 1998, drogs planerna tillbaka på grund av massiva protester från aktiva boende i Nybohov. De som var med då har inte ändrat åsikt. De vill fortfarande ha luft, rymd och frihet och inga hus som begränsar synfältet. De är besvikna över att hus ånyo planeras i backen och känner sig oerhört uppgivna över att det löfte som en gång gavs av politikerna nu saknar betydelse. För den här generationen var ett löfte något bestående och när man nu inser att det inte består så känner många både sorg och ilska. De orkar bara inte protestera unisont som tidigare men de finns och lägger fram sina synpunkter till oss andra som bor i området. Man får inte glömma denna "urbefolkning" i Nybohov. De finns och är fortfarande många som via mig har starka invändningar mot hela exploateringen av Nybohovsbacken skriver Henström. (*Synpunkter inkomna 2011-06-12*)

(*Synpunkter inkomna 2011-06-14*)

Henström skriver att Nybohovsbacken definitivt inte längre är någon enslig gata som behöver ändras till ett mer stadsmässigt gaturum. När de tre punkthusen byggdes 2007 samt den generationsväxling i ursprunglig 60-talsbebyggelse som ägt rum under senare år så är Nybohovsbacken inte längre någon ödlig plats. Nya bostäder och galleria vid Liljeholmstorget tar också sin beskärda del av Backens början. Att anföra att Backen ska få ett mer "stadsmässigt gaturum" gagnar inte mig med flera som bor i Nybohov menar Henström. Område A sägs inte påverka några rekreationsvärden då området är mycket brant och saknar gångvägar. Men för mig som bor i Nybohov och har blickar ut mot denna grönska så är det REKREATION i allra högsta grad

skriver Henström. Att låta blicken svepa över denna grönska som ligger som ett band utmed muren för att sedan höja blicken ut mot staden, det är en magnifik syn som det nu finns planer på att radera.

Den föreslagna bebyggelsen ska ge möjlighet till att utblickar finns kvar. I det ordet ryms allt eller nästan inget av utblickar menar Henström. Med tanke på huskropparnas utökade antal och höjd så begränsas dessa utblickar rejält. Nybohov är dessutom synligt från flera platser i staden där utblicken från Västerbron mot Nybohov, inramad av en grönskande krans nu blir totalt förändrad. Att påstå att den nya bebyggelsen underordnar sig den befintliga är väl ändå att förvränga bilden skriver Henström. Om det är intentionen så sänker man höjden samt minimerar antalet hus i backen. Stadsbyggnadskontoret skriver vidare att den nya bebyggelsen ska ges ett eget uttryck som tydligt framstår som ett TILLÄGG till den befintliga arkitekturens karaktär. Ett tillägg får väl inte ta över det som redan finns?

Syftet med planen är att möjliggöra en komplettering av bebyggelsen i Nybohov men det behövs inte 200 lägenheter som komplement just i en backe. Det går att bygga i mindre skala där möjlighet till utblickar bevaras för ALLA som redan bor i Nybohov och där ny bebyggelse blir just ett tillägg/komplement. Utblickar är nog så väsentliga men så även tillgängligheten för att komma fram till Nybohov. Det må vara att hissbanan inte berör boende i backen men för oss som använder/behöver den är kapaciteten helt klart undermålig anser Henström. Det kan tyckas att läget kring Nybohov är centralt med allmänna, goda kommunikationer men uppför Nybohovsbacken går man inte gärna, bärande på tunga matkassar efter en hel dag på jobbet. Under byggnationen kan man bara ana att det dessutom blir stora påfrestningar för all form av transporter upp och ned för backen och att behovet av att ta hissbanan ökar för många.

Med tanke på byggnation i Backen och med ytterligare bebyggelse i Lövholmen och området vid Nutekhuset så blir trycket på Trekantssjön, denna lilla oas, säkert mycket stort. I dagsläget finns tydligen inga Miljö kvalitetsnormer för att sjön är så liten men djur- och växtliv har synligt förändrats sedan bostäder tillkom vid Doftparken och Liljeholmstorget. Gymnasieskolor som etablerat sig i omgivningarna gör säkert också sitt till. Jag minns att det var gott om fågelungar så här i sommartid, sothöns inte minst skriver Henström. Ett svanpar återkom år efter år, häckade och fick ungar till glädje för oss flänörer. De duniga fågelungarna spatserade fritt mellan vatten och grönytor över gångstråken och lät sig beskådas och matas av både barn och gamla. Fågellivet är klart decimerat sedan början av 2000-talet. Det bör i sammanhanget också visas på negativa konsekvenser av s.k. goda kommunikationer och centrumbildning.

Henström tänker på polisens satsning mot missbruk för några veckor sedan i maj. Larmet gick i alla media om stort missbruk i omgivningarna runt sjön Trekanten. Tonåringar (några bara tolv) och etablerade missbrukare som helt öppet rökte hasch bland föräldrar med små barn. Det är inga roliga rapporter precis. Men man bygger inte bort missbruk genom ytterligare förtätning vilket jag tidigare hört uttalas av politiker i Hägersten/Liljeholmens stadsdelsnämnd i samband med planerna av bostäder i område C som nu är nedlagda. Nu blev missbruket runt Trekanten en väckarklocka för några av stadens politiker och man skjuter blixtnabbt till med 2 milj. Skattepengar till förebyggande arbete. Bra och det behövs men tänk om hela sociala konceptet beaktas i byggnationen av promenadstaden!

Jeremy Bush (Nybohovsgränd 18) undrar varför stadsbyggnadskontoret inte följer vad Stadsmuseet och Skönhetsrådet har uttalat sig om när det gäller detta område? Om ni måste bygga i Nybohovsbacken, så tycker Bush att höjden bör ändras på husen så att de inte blir högre än muren på Nybohovsgränd, dvs arkitekten kan rita om husen som nu är på förslag, vilket ni inte gjort med den nya planlösningen.

Håkan Olsson (Nybohovsgränd 18) anser det vara förvånande att stadsbyggnadskontoret förbiser uttalande av två remissinstanser såsom Stadsmuseet och Skönhetsrådet. "Huvuddelen av bebyggelsen på Nybohovsberget är klassad enligt den andra nivån av kulturhistorisk klassificering, grön, vilket innebär att bebyggelsen har ett högt kulturhistoriskt värde och är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. /.../ Bebyggelsen är utförd som en väl sammanhållen komposition med vertikala och horisontala linjer och är mycket typisk för sin tid. /.../ På avstånd upplevs bebyggelsen som storskalig, monumental och skulptural. Inom området upplevs en intimare skala och boendemiljö."

I och med era nuvarande planer blir denna siluett markant diskontinuerlig och fragmentarisk och som ni har klassificerat; "en bebyggelse av ett högt kulturhistoriskt värde och är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt." Helhetsintrycket och den prominenta siluetten huskroppen vid Nybohovsgränd, som beskrivs som; "På avstånd upplevs bebyggelsen som storskalig, monumental och skulptural" kommer enligt ert nuvarande förslag att bli uppbruten av de huskroppar som kommer att bli högre än det nuvarande murkrönet vid Nybohovsgränd. Detta finner Olsson mycket motsägelsefullt och inkonsekvent.

Jag anser att ni ska ej bygga högre än det befintliga murkrönet på Nybohovsgränd vilket följer områdets värde angivet av Stadsmuseet och Skönhetsrådet skriver Olsson.

Angelica Kristenson Aurelius (Nybohovsgränd 18) skriver att det är brist på kunskap och insikt att förstöra Nybohovsfästet med ett uppbrutet husparti som når över murkrönet. Det är sorgligt både för den som vill stå på krönet och se på staden och för den som vill gå på t ex Västerbron och uppleva den långa bostadslängan på Nybohovsberget långt i fjärran. Bygg inte över murkanten, bevara kulturvärden som gagnar alla Stockholmare. Beskåda Stockholms bästa utsikt. Kom upp och upplev den. Bygg inte bort en pärla som alla Stockholmare har glädje av, låt istället Nybohovsgränd få bli Stockholms Mulholland Drive viewpoint! Gör Liljeholmens attraktivaste sevärdhet till en plats för turister att njuta av, med en låg bebyggelse längs med Nybohovsbacken som inte tar bort den magnifika känslan av att få ha Stockholm för sina fötter.

Till min besvikelse finns inte förslaget i tredimensionell form, något som försvårar förståelsen för hur det kommer att se ut skriver Kristensson Aurelius. Ett förslag har visats tredimensionellt tidigare enligt Anna Rex. Det är nu länge sedan, och detta förslag är ju helt omarbetat. Det är viktigt att man får se förslaget i sin tredimensionella form. Det finns ett förakt mot det arkitektoniskt genomtänka bostadsområde som fortet på Nybohov är ett exempel på. Man har ju redan visat att man inte har förstått att bostadsområdet är ritat och byggt som en borg på bergets krön, genom att färgsätta de nybyggda höghusen i en avvikande mörkgrå färg, och tom beviljat en färgsättning av de ursprungliga bostadshusen som strider mot helheten. Om det ska byggas något på

Nybohovsbacken måste husen vara lägre och färre, och de får inte inskränka på skogen längs med sjön Trekanten. De fem stora höghusen längst upp på backen måste helt utgå eller radikalt omformas så att de inte når högre än muren på Nybohovsbackens södra sida. Det nya bostadsområdet måste få smälta in på ett mjukt sätt längs med vägen, och ha en mer småhusliknande utformning, i kontrast till det mäktiga fortet på berget. Det nuvarande förslaget har en ekonomisk aspekt. Man har inte tagit sig råd att beakta kultur- och naturvärden, eftersom det kostar för mycket. Det är skamligt och respektlöst, att ha denna inställning till ett bostadsområde en gång byggt för låginkomsttagare. Respekten för det redan befintliga bostadsområdet i Nybohov måste beaktas, och de svåra luftföroreningarna i Liljeholmen, som i flera undersökningar är Stockholms allvarligaste, måste utredas mer.

Det gröna skogspartiet med gamla ekar och andra lövträd är det enda sammanhängande grönområde i hela Liljeholmen - Nybohov - Årstadal. Det är dessutom redan litet. Det är skandal att politikerna aldrig gjort något för att lindra buller och avgaser från de två stora motorleder som omringar området, och isolerar Liljeholmen från både Aspudden och Årstadal. Man borde satsa på att förena dessa stadsdelar istället för att bygga bort trivselsvärden i ett redan belastat område. Aurelius bifogar Cecilia Obermüllers (MP) yttrande i stadsbyggnadsnämnden om den planerade bebyggelsen i Nybohovsbacken: *"Cecilia Obermüller (MP) föreslår att stadsbyggnadsnämnden beslutar att enbart fortsätta med planering av bebyggelse norr om Nybohovsbacken och att om planarbetet fortsätter bör det hanteras med normalt planförfarande med programsamråd, samt att därutöver anföra följande: Detta område har inte varit inkluderat i programmet för Liljeholmen Årstadal. Protester bland de boende har tidigare varit omfattande och planarbetet lades ner. Det borde vara en absolut självklarhet att behandla ärendet med programsamråd. Programsamrådet ska just pröva frågan om lokaliseringens lämplighet och andra frågor kring lokaliseringen. Även denna gång har närmare 1000-talet personer engagerat sig i olika grad och den stora majoriteten motsätter sig bebyggelsen specifikt i parkområdet. A-området är minst kontroversiellt och fortsatt planering kan ske. Möjligen kan ett hus prövas i område B då närmast tunneldmyningen. Intrånget i det branta skogsområdet ovanför Trekanten är mycket omfattande. Området är definitivt en spridningszon mellan Vinterviken och Årstadalskogen, en spridningszon som behöver stärkas istället för att byggas sönder. Nya vägdragningar i brant terräng förstör mycket av grönskan kring befintlig och planerad tillkommande bebyggelse. Fotbollsplaner är inget som finns i överflöd i Stockholm eller i detta område. Det är ett stort misstag att bygga bort de få som finns och detta speciellt nu när Liljeholmen och Årstadal får ett mycket stort tillskott på nya bostäder. Denna fotbollsplan är fint belägen i lummig grönska i ett vackert parkstråk. Parkområdet är varierat och hyser många olika fågelarter. Det är en riktig oas som kommer att utnyttjas i allt högre grad av alla som kommer att flytta in i närområdet. Denna planering strider mot översiktsplanen, som bör följas. Den demokratiska processen ska i detta fall definitivt iakttas i form av normalt planförfarande med programsamråd. Oskicket med enkelt planförfarande och mycket korta handläggningstider är förödande för den demokratiska processen."*

David Aurelius (Nybohovsgränd 18) protesterar starkt mot nybyggnadsplanerna på Nybohovsbacken och mot intrånget i det gröna området mellan Trekantens sjö och Nybohovshöjden. Projektet strider emot allt miljötänkande, att ersätta grön park med betonghöghus. Det finns plats för sådana hus genom att täcka över T-banespåret mellan Liljeholmens torg och Nybohovsområdet.

Aurelius protesterar att de punkthus på Nybohovsbacken som då visades på den första utställningsvisningen nu har ersätts (också i smyg) med vad som nu ser ut som högre radhus utan luft emellan. Med inget mellanrum mellan hus är utsikten blockerad för folk som bor på Nybohovsgränd. Det ska påverka försäljningspriset på alla lägenheter som är i byggnadernas skugga. Aurelius misstänker att hela projektet var planerat i smyg eftersom det bara var en slump att vi fick veta om detta på Internet innan arkitekten kom till Nybohovsskolan förra året med en visning som i nuvarande förslag förändrats, med bl.a. ett utvidgat bostadsområde vid fotbollsplanen. Man döljer för invånarna i området hur genomträngande projektet kommer att bli. Man kan även undra vad för slags samarbete som skett mellan politikerna och eventuella byggmästare. Det är kanske dags att medierna utreder om det finns en relation mellan byggbranschen och politikerna, att allt verkligen är lagligt och mutfritt. Jag tycker att politikerna och byggmästarna måste ge oss som bor här mera tid att förstå vilken förödande skada detta byggnadsprojekt kommer att vålla på vårt område. Cecilia Obermüllers (MP) uttalande (citerat i Angelica Kristenson Aurelius yttrande) sammanfattar i ett mer formellt språk min protest skriver Aurelius. Sprider man betong över parken är vår gröna lugna förstörd för evigt.

Katarina Beck-Friis (Nybohovsgränd 20) påpekar att färre ekar kommer att fällas än enligt den tidigare planen eftersom man avstår från att bygga bostäder och garage i skogen. Detta är positivt. Däremot är det trist att höra att man "prioriterar nya utsikter" på bekostnad av de gamla, dvs de som vi som nu bor här dagligen njuter av skriver Beck-Friis. Att man dessutom strävar att göra husens utseende mera exklusivt gör att man frågar sig för vem man bygger. De flesta av oss som bor här har inget behov av att knytas ihop med staden. Tvärtom upplever vi det som positivt med det öppna området i backen och närheten till promenadstråken skriver Beck-Friis. Angående tryggheten gäller väl generellt att det är människor som orsakar otrygghet, inte träd.

Biltätheten kommer sannolikt att öka även om man klarar sig utmärkt utan bil här. I övrigt anser Beck-Friis att man bör beakta Stockholms stadsmuseums synpunkter på områdets kvalitet som en av Stockholms värdefulla miljöer som inte bör störas genom utökad bebyggelse. Eftersom den nya planen medför stora förändringar gentemot den förra finns det nog skäl att genomföra ett nytt samråd. Om nu byggherren blir av undrar Beck-Friis hur man skall klara logistiken. Här finns inget utrymme för byggbaracker eller maskinpark för så vitt man inte tänker annektera parkeringsplatsen. Beck-Friis önskan är att man skrinlägger planerna och helt avstår från exploateringen av backen.

Maria Mezughi (Nybohovsgränd 24) vill högljutt protestera mot bebyggelsen på Nybohovsbacken. Vi är många som bor på Nybohovsgränd, över 100 lägenheter, i genomsnitt 2-3 personer i varje lägenhet som kommer att bli av med sin unika utsikt, till förmån för ett mindre antal lägenheter som är planerat skriver Mezughi. Alla vi på Gränden har utsikt över stan, bland de planerade bostäderna kommer ett mindre antal ha utsikt över stan. Hur kan ni göra så mot alla de som redan bor i Nybohov, och köpt sin bostad för bl.a. utsikten undrar Mezughi. De boende i Nybohov är inga höginkomsttagare, utan snarare låg/medelinkomsttagare och de som kommer att kunna köpa de planerade bostäderna är med stor sannolikhet höginkomsttagare. Så cyniskt menar Mezughi, som vill att stadsbyggnadskontoret ändrar planerna.

Carl Hamacher (Nybohovsgränd 40) tycker att det ser jättesnyggt ut, helst skulle Hamacher ha sett att husen byggts mer som kvarter i innerstaden då denna förortsbebyggelse är så trist. MEN (finns alltid ett men) måste inte hiss-

banan byggas ut eller ändå bättre bytas ut mot rulltrappor nu när vi blir så många fler häruppe?

Päivikki Jokirinne (Nybohovsgränd 42) vill betona att man inte haft något plansamråd om bebyggelsen. Tidigare samrådet har handlat om området i Liljeholmens centrum. Dessa planer påverkar inte bara boende i Nybohov utan i viss mån Stockholms profil eftersom Nybohov syns på långt håll i Stockholm.

Husbyggen: Jokirinne anser att byggplanerna ska revideras eftersom området A enligt hennes åsikt ska byggas framför allt för högt. Rådet för Stockholms skönhet har ett förslag för lämplig höjd för husen. Tunga remissinstanser som Stadsmuseet och Naturskyddsföreningen har i sina remissvar hänvisat till områdets specifika karaktär. Jokirinne vill inte att man bygger alls på området B och hus 15.

Grönområdet: Vi har ont om grönområden i Liljeholmen skriver Jokirinne. Hälften av Nybohov är mycket utsatt för buller och luftföroreningar. Man talar mycket om Hornsgatans miljö, vi har det likadant eller tom värre eftersom Essingeleden är trafikerad dygnet runt menar Jokirinne. Detta kan man se av luftkvalitetsmätningarna. Nybohovsskolans utemiljö är mycket dålig. Barnens skolgård vetter direkt mot Essingeleden. Jag kan känna av avgaserna på vård innergård ibland tom mycket sent på kvällen skriver Jokirinne. Enligt vetenskapliga undersökningar påverkar buller och luftföroreningarna hälsan negativt. Är inte vår hälsa lika viktig som andra stockholmare? Det fungerar som ett filter och rensar luft. Jag tar mig friheten och inte skriva enbart som boende på området, för hit kommer ofta boende från Midsommarkransen, Aspudden, Gröndalsbor, Södermalmsbor, som promenerar här för att kunna avstressa och motionera skriver Jokirinne. Området är överlag unikt. Hit skulle man kunna ta turister och visa hur det är möjligt att ha en grön lunga som har bevarats nästan i naturtillstånd i närheten av innerstan. Stockholm har ju varit en miljöhuvudstad och det är viktigt att värna om det unika i Stockholm. Ett exempel: i stället för p-platser man skulle ha kunna bygga en restaurang på parkeringen. Vi vet också att Lövholmen kommer att byggas, i Årstadal byggs ännu, vilket betyder att ännu fler behöver tillgång till grönområden. Under senaste åren har skett en enorm inflyttning från framför Södermalm, eftersom många barnfamiljer har velat ha tillgång till naturen men ändå bo nära stan. I skogssidan av Nybohovsbacken finns en populär gångväg mot centrum, den är lång och vacker. Bredvid den finns den stenbelagda stödmuren som "håller" Nybohovsbacken på plats. Den är ett konstverk i sig. Även detta påverkas av husbyggen. Jag vet att den fd fotbollsplanen inte är någon vacker syn, men man kanske plantera nya träd där och bygga daghemmet vid SL:s elcenter skriver Jokirinne.

Brottslighet: Är koncentrerad vid Liljeholmstorget skriver Jokirinne. Den har kanske ökat i centrum för att Systembolaget drar mer folk till området likaså McDonalds, gallerian samt de goda kommunikationerna. Dessutom är själva torget väldigt tråkig, den drar till sig just dessa människor som man vill inte ha där, tror Jokirinne. Skogen är varken mer mindre farlig än andra skog i staden.

Jokirinne föreslår att man skulle bygga ovanför den glaskorridoren som binder Nybohovshissen med T-banan. Spårområdet som finns mellan Centrum, SL:elcenter och glasgången är en farlig plats. Dessutom får man en hänförande utsikt från huset. Jokirinne trodde att detta område skulle ha ingått i det nya centrumbygget. Sedan finns det intresse i Aspudden och Midsommarkransen att man får en trevligare väg att ta landsvägen till Liljeholmen menar Jokirinne.

Vilket betyder att bygga vid Hägerstenvägen och gärna däck över SL:s depå, som orsakar mycket buller med gnisslande tåg.

Leo Malaxos (Nybohovsgränd 44) skriver att hela projektet är väl genomtänkt. Det är en lyft för hela området. Synd att det ska dröja länge innan planen sätts igång.

Pierre Skoogh (Marieviksgatan 53) tycker att de nya husen ser grymt snygga ut och passar in i området. En undran Skoogh har är dock varför man inte bygger högre hus? Det skulle utan tvekan gå att höja husen 5-10 våningar med tanke på de omkringliggande höga husen.

Maria Dal och Tor Dal (Grenljusbacken 26) anser fortfarande att den föreslagna bebyggelsen på bollplanen och i naturmarken intill bör utgå ur förslaget. Med hänvisning till Stockholms byggnadsordning och Strandskyddslagen är bebyggelse i den norrvända bergslutningen inte önskvärd. Dals protesterar mot ett upphävande av strandskyddslagen - sjön Trekanten behöver skyddas på alla sätt i synnerhet då ett omfattande restaureringsarbete av sjön pågår. Bostäder med tillhörande trafik skulle kunna spoliera detta arbete. Strandskyddslagens 100-metersgräns måste respekteras! Dessutom skulle ett femtiotal ekar som växer på det brant sluttande naturområdet behöva fällas, även fridlysta örter skulle försvinna. Bebyggelse vid Nybohovsbacken blir ett rimligare ingrepp i gränsen mot naturområdet - och kan accepteras om den inte görs för hög, lyssna till de boende i området.

Leif Karlsson (Schlytersvägen 18) med 61 namnunderskrifter vill ha kvar grönskan runt trekanten. Var rädd om landskapet! Bygg ingenting i skogen! Låt Nybohov sticka upp ur grönskan, inte ur ett myller av höga hus! Låt inga höga hus skymma sikten! Spräng inte bort halva berget! Respektera Stadsmuseums grönklassificering av Nybohov! Bygg på behörigt avstånd! Var rädd om den visuella kontakten mellan Nybohov och omgivningen!

Björn Johansson (Ljusstöparbacken 9) med 56 namnunderskrifter vill ha kvar grönskan runt trekanten. Var rädd om landskapet! Bygg ingenting i skogen! Låt Nybohov sticka upp ur grönskan, inte ur ett myller av höga hus!

Låt inga höga hus skymma sikten! Spräng inte bort halva berget! Respektera Stadsmuseums grönklassificering av Nybohov! Bygg på behörigt avstånd! Var rädd om den visuella kontakten mellan Nybohov och omgivningen! Vi vill ha kvar grönskan omkring vår parkväg! Vi vill inte ha korsande biltrafik! Bebygg inte bollplanen! Respektera spridningsvägarna mellan Vinterviken och Årsta-skogen! Bygg gärna i Nybohovsbacken men ta inte bort det som gör Nybohov unikt! Vi kräver ett lägre och mindre omfattande bostadsbygge i Nybohovsbacken. Vi kräver att man tar hänsyn till de boende i området. Vi stödjer upp-ropet mot de nya byggplanerna.

Margot Wiese (Husabyvägen 1) är glad att det mesta av skogen bevaras men undrar om området klarar av närmare 200 lägenheter. Wiese har tagit del av Nybohovsbornas tankar om insyn. Detta angår inte henne personligen eftersom hon är bosatt på Husabyvägen, men hon har sett att husen är högre. Nybohovsbackens profil ändras dramatiskt. Nybohovsbacken är ett starkt inslag i Stockholms panorama. Det är hårt tryck på alla grönområden i området nu. Wiese anser att det är väl mycket med så mycket ny bebyggelse.

Agnes och Henrik Sävenstedt tycker som gamla nybohovsbor att det är tragiskt att de nya husen planeras med så dålig förståelse för områdets speciella känsla. För Sävenstedts är området nybohov en klassisk del av Stockholm med dess rena linjer och enhetlighet. De nya husen förtar detta och de protesterar framförallt mot höjden på de planerade husen. Vi bor inte längre i Nybohov men rör oss ofta i området, strosar längs trekanten (därifrån skulle husen bli starkt störande) och gläds varje gång jag kör längs Essingeleden och ser det kraftfulla området skriver Sävenstedt. Bryt inte upp detta med höga hus.

Camilla och Mattias Öberg skriver att det har kommit till deras kännedom att det finns planer på att bygga fastigheter som kommer att påverka tillgängligheten för Nybohovsgränd. Området har genomgått en fantastisk omvandling i positiv bemärkelse de senaste åren men nu verkar det som att byggivern har gått lite för långt. Såvitt Öbergs kan bedöma kommer ovärderlig utsikt att gå om intet. Utsikten är ju en av de främsta anledningarna till att man väljer att investera i bostad i området. Att fördärva känslan av frihet, tillgänglighet och rymd är ett högt pris för såväl boende och besökare! Här väljer man att bo eller vistas för känslan att bo intill storstaden men inte i den. Ett sätt att förhindra situationen är att avstyra byggplanerna för de två nedersta husen alternativt göra dem så låga att de inte stör omkringliggande arkitektur.

Lisa S Jonäng är positiv till att det byggs i området kring Liljeholmen, men protesterar starkt mot planerna att bygga i Nybohovsbacken. Jonäng hoppas stadsbyggnadskontoret kan hitta andra lösningar än den byggnadsplan som är planerad i dagsläget.

Inger Widén Cederberg och Henrik Cederberg skriver att det visst är en väldigt bra idé att förtäta staden mellan Liljeholmens centrum och Nybohov! Men TÄNK och behåll den stadshistoriskt intressanta Borgen och helhetsintrycket! Har precis blivit uppmärksamman på de nya byggplanerna i Nybohovsbacken och tycker att de ser ut att förstöra hela det visuella intrycket av Nybohov! Stoppa detta! Bygg lägre hus så området fortsätter att se ut som det är tänkt! Husplanerna är inte genomtänkta!

Malena Särne fick från en god vän som bor på Nybohovsbacken höra om planerna att bygga hus nedanför deras och att den underbara utsikten skulle skymmas av de nya husen. Ofta har vi njutit av utsikten över staden från vännernas gräsplätt utanför lägenheten och det känns oerhört sorgligt om den skulle försvinna menar Särne. Det är ett jättefint område som ligger så utsiktsmässigt fantastiskt till på kullen att till och med de som bor en halv trappa ned kan ha den här underbara utsikten. Särne ber stadsbyggnadskontoret att tänka om angående de två skymmande husen så att vi, de boende och alla deras bekanta kan få fortsätta titta ut över vår vackra stad många sommarkvällar framöver.

Erika Rundberg vet att Stockholm växer och utökas, men det var ändå med sorg i hjärtat som jag förstod att den utsikt jag tar för given, dels under mina dagliga promenader med hunden och dels vid mer "speciella" tillfällen som för att njuta av fyrverkerierna över Stockholm varje nyår, med största sannolikhet kommer att försvinna inom kort skriver Rundberg. Det är klart att det är positivt att ett område som Liljeholmen med närområde växer och frodas, för inte så länge sedan var det här området väldigt nedgången och trist, men - alltid ett men, eller hur?! Rundberg hoppas ändå att det finns en chans att revidera planerna inför det förestående bygget så att de nya husen inte kommer att påverka utsikten. OM det finns någon möjlighet att bygga lägre hus, så att inte utsikten

från toppen av backen förstörs och skymms vet jag i alla fall att en hundägare (undertecknad) skulle bli oerhört tacksam och glad skriver Rundberg.

Nina Hjerpe (Sturevägen 5, Järfälla) med 5 st underskrifter anser att detta område absolut behöver bevaras, då det är ett friluftsområde i allra högsta grad! Det är helt nödvändigt för de boendes livsglädje, trivsel och för syrets skull, vilket påverkar alla som vistas däromkring. Även djuren blir påverkade.